44ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 2443 Կ. ՊՈԼԻՍ — ՇԱԲԱԹ 18-31 ՅՈՒԼԻՍ 1909 — 18 ԹԻՄՈՒԶ 1325 - 14 ՐԷՃԷՊ 1327

منظومهٔ افکار ارمنیجه یومی غزته
صاحب امتیازی: (اوغانس فریت)
باب عالی جاده‌سنده نومرو ٥٤

Մանզումէի Էֆքեար

ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ՕՐԿԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿՆԻԿ.	ՏՐԿՆ.	ՎԵՑՄՍ.
Գոլսոյ համար	80 դրտ.	50 դրտ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի »	25 ֆր.	14 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 դրտ., մէկէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

JOURNAL ARMÉNIEN
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
54 Grand'Rue de la S. Porte, 54
Constantinople

ՏԷՐ ՕՐ ՏԷՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԱՊԸՐ ԱԼԻ ՀՅԱՏՏԷՍԻ, ԹԻՒ 44

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂՂՈՒԱԾ ԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԵՏ ՉԵՆ ՏՐՈՒԻՐ

✷ 10 ՓԱՐԱ ✷ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՍԱՆՋՈՒՄԷ ԿԷ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — ✷ 10 ՓԱՐԱ ✷

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՈՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ

Պուլկարիան է այդ թագուհին, առաջ, կորովի Պուլկարիա, որուն ձեռքը կը խնդրուի այսօր իբրեւ թանկագին դաշնակից մը։ Ժամանակի շատ կարճ ընթացքի մը մէջ, որուն օրինակը չունէր ցարդ պատմութիւնը, այդ կոկիկ, հանմետ, աշխատասէր երկիրը այսօր անկախ թագաւորութիւն մը եղած է, իր ճակատագրին վարիչը, իր նաւուն ղեկավարը։

Այո՛, պատմութիւնը իր նկարէն և խայտաղէպ էջերուն մէջ ցոյց չի տար մեզի ուրիշ նմանօրինակ պարագայ մը ա՛յն մտօք թէ երեսուն տարուան մէջ երբեմնի չարչարուած, զրկուած, աղքատ, պատաւիկ ժողովուրդ մը այսօր փառայեղ Պեռլինեան մը վերածուած ըլլայ, ինքնայատուկ զարգացումով, որուն ապահովուած է այժմէն չէնչող ապագայ մը։ Կլատեթիէն աւադ Պուլկարիոս ո՛ւր, այսօրուան Պուլկարիան ուր։ Մեծ Մարդասէրին անիւնները հագիւ պաղած են և ահա անոր երգած տառապալից երկիրը այսօր քաղաքական հնարաւորութիւններուն վերջին սահմանին հասաւ իր Նկարագրին և իր Միութեան չնորհիւ։ Անհախանձաբար երկրպագելէ այդքան մեծութեան մը առջեւ ա՛յնքան արհաւալից անցեալէ մը վերջ, որուն յիշատակը դեռ չափահասներուն ականջին մէջ արձագանգ մը կը գտնէ։ Յօշոտուած Պուլկարիա մը, բռնակալութեան ժանիքներէն ցրցքնուած, օձախներու մէջ ողջ ողջ այրուած Պուլկարիան ա՛յնքան արագ յարութեամբ հրաշագործից վերակենդանացում մը, իր սեփական մանր այլ սերտ ուժերով։ Երբ Ժէյնի թիւրքերը գովելի վեհանձնութեամբ ձեռք կը կարկառէն իրենց երբեմնի գերիին ,աւատաւուն, մեզի կը մնայ, այո՛, երկրպագել նորընծիւղ այդ թագաւորութեան, որ հզօր իտէալի մը, ցնցող զգացումի մը մարմնացումն է։

Զօրաւորներու կողմէ անոր ձեռքը կը խնդրուի, ա՛յդ նոնոյնիկ հարմնցուն, որուն ճակատին վրայ հաղիւ թէ սպիացած են Բռնակալութեան վէրքերը։ Բայց ինչ փոյթ զարհուրանքը այդ վէրքերուն, քանի որ անոնք նախ գրգիռը եղան անկախութեան և այսօր զարդն են թագաւորութեան։

Մեր մէջ ողջունեցինք պուլկար ուսանողները և պուլկար սպաները, երիւ դասակարգն ալ հնասարապէս նոր Պուլկարիոյ անվկանդ ապագան։ Ընտիր մարմնացում մը գիտական և գործնական ոգիի. գիտական՝ որովհետև գիտութիւնը չենց այսօրուան Պուլկարիան, գործնական՝ որովհետև միութիւնը գործ է, և գործն արդիւնք է այժ։ Ճարտարական ասպարէզներու մէջ, ինչպէս նաեւ իր երկրին պահպանութեան անխուսափելի գործիքը եղող պատկառելի բանակին մէջ կ'ապրի համօրէն Պուլկարիա, ցուցադրելով իր արժանաւորութիւնը եւ լաւագոյն ապագայի բախտաւորութիւնը։ Քանդուած քաղաքներ, աւերի ու աւարի մատնուած գիւղեր այսօր վերյոյսն ու նախանձելի կեդրոններ եղած են Արեւմուտքի քաղաքակրթութիւնը յիշեցնող ամէն կարգի հասատութեանց եւ հանրօգուտ աշխատութեանց։ Լաւագոյն պարիզեան Պուլկարը ինչ լաւագոյն զեկավար մը եղաւ իր քաղաքական հանկագրին ալ։ Խոհեմութեամբ, լրջութեամբ, առողջ բանականութեամբ յառաջացած ա՛յդ տարբը հակապատկեր մըն է ռուսիոյ պառառասիոս, յաւակնոտ եւ ծոյլ տարբերու, որոնք իրենց միջակութեան մէջ սմքած՝ կը սպասեն միայն որ երկինք անձրեւէ եւ մաքրութիւն ըլլայ, ամպերը ցրտան եւ լաւ հունձքի մը ակնկալութեամբ իրենց չամբարները խայտան։ Նպատակին ամուր կառչող եւ անոր իրագործութեան բոլոր նախնական պայմանները ամենակարճ բայց ամենայատուկ միջոցի մը մէջ լրացնող ամբողջ այդ փոքրիկ թագաւորութիւնը այսօր պատրաստած է ազդէ մինչեւ իսկ արժանիքով ու տարիքով յափրացած Եւրոպայի, եւ ինչ ինչ բնիներային բարենորոգումներու տեսակէտով, գաղափարի լայնարձակ արամադրութիւններով, մինչեւ իսկ, ո՛վ զարմանք, կը գէշ կ'անցնի մեզի, վիթխարի Ռուսիան՝ որ անոր երախայութեան խանձարուքը կապց։

Ժամանակակից պատմութեան մէջ, համաշխարհի ա՛յն շրջանին մէջ, որ իր առաջին թերթերը կը բանայ Ցրանական Եղեւփոլոմեան փոխարիկներով, որոնք օգտերգ սաւառնումներով եւ փայլակնարատ արագութեամբ աշխարհէ աշխարհ գոռացին, իրերն ու գաղափարները փոխանակերպելով, Պուլկարիոյ վերապահուած է լայն ու դրաւատալից էջ մը, եւ ապագայ պատմագիրը շատ բան պիտի կրնայ ըսել մարդկային բարեշրջութեան սկզբունքներուն գործնականութեան մասին, երբ Պալքաններու թագուհին պայծառ ղէմքը ցոլանայ մարդկային դրուագներուն մէջ։

Ընկճումը, գերութեան բոլոր փուլերէն անցնող Պուլկարիան զարմանալի ապաստանը եղաւ Ազատութեան, Երեկրնական Պարտէզը բռնակալութեան ամարկութիւններէն, հերթափ լուծի սատեաններէն փախչող բոլոր ազատականներուն, որոնք կ'երթային պուլկարական հողին վրայ իրենց հեծեծանքները մարելու և ոսկի ակնկալութիւնները փաչփաչելու, իրենց առկայծ խանդը հրաշելով ընկերներուն պայքարող ազատութեան առաջ ամիւնները։ Առաջին հանգոյցն էր ազատասէր Թուրքին, հալածական Հայուն հնասարապէս։ Համտեան բէժիմէն դժգոհ վարանդիներուն հայրենիքը, որ իր մարքին վրայ կրած ըլլալով կայծյտ բարբարութեան լախտերը, բաղկատարած կ'ապնդնականէր ազատութեան ոգեվիրաները։

Այսքան ազատ ու անկնդ երկիր մը արժանի է հպարտութեամբ բոլորելու իր պետական գոյութեան բոլոր հնարաւորութիւնները, մանաւանդ երբ ո՛չ միայն իրեւ կռուող ժողովուրդ այլ նաեւ իբրեւ գերազանցապէս վարիչ ու կառավարիչ ազգ, արժանի է բոլոր պարիներուն զորս կ'ընդունի և հմայքներուն զորս կ'առնէ։

Այս ամենուն վրայ աւելցո՛ւր նաեւ ապահովական ոգին, —որ հոս հաւասարապէս թուրքին ալ է— որով երբեմնի երկու աստեղոները այսօր իրարու գիրկ կը բանան, իրարու ձեռք կը սեղմեն, և իրարու աչքի մէջ կը նային խորհրդաւոր ակնարկներով՝ ապագայ դաշնակցութեան մը կորիզը սերմանելով ոեւէ հասարակաց թշնամիի դէմ։

Բայց Պուլկարիոյ առանձինն իր մաքութիւնը արդէն պերճախօս վկան է իր նկարագրի բարձրութեան։

ԵՐ. Տ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈԳՄԱՆՑ ՀԻՆՑԱԾ ԷՋԵՐԷՆ

ՖՐԱՆՍԱԳԻ, ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՌՈՒՍԻՈՅ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒՆ ԿՈՂՄԷ Բ. ԴՐԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒԱԾ ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐԻՆ ԴԷՄ Բ. ԴՐԱՆ ԱՌԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (1895 ՅՈՒԼԻՍ 13)

(Շար. Սե.ի թիւեն)

1. Ազգագրական գիտութեան տեսակէտով կը յանձնարարուի նուազեցնել առնական վիլայէթներուն թիւը, որպէս զի քնակիչներու զանազան դասակարգերը ազգագրական օրէն խմբուին մէն մի վիլայէթի մէջ։ Սակայն, պատճառներու բնութեան և իր սեփական պարտականութեանց գործադրութեան մասին կառավարութեան գործը դիւրացնելու նպատակաւ, անգամ մը արդէն ընդունուած է վիլայէթներու կազմութեան ներկայ եղանակը։ Արդ, առաջարկուած փոփոխութիւնը, ա՛յ միայն չի դիւրացներ երկրին վարչութիւնը, այլ ընդհակառակն ա՛յլ աւելի պիտի դժուարացնէ զայն եւ նոյնիսկ անգործադրելի պիտի ընէ ազգագրական պայմաններուն տեսակէտով, քանի որ մէն մի գաւառի մէջ բնակիչները խառն են։

2. Դեսպանական յիշատակագրին մէջ ըսուած է որ կառավարիչներու ընտրութեան և անուանումին առթիւ կէս պաշտօնական վերոյով իմաց տրուի դեսպաններուն. սակայն քանի որ օսմ. կառավարութիւնը որոշած է որ ընդհանուր կառավարիչները իրենց կարողութեամբ նշանաւոր եղողներէն առնուին, և բարենորոգումներու գործադրութեան համար անկարող համարուողները փոխուին, բայայայտ է թէ յարգելի դեսպանները պիտի ընդունին որ իրենց պահանջած «կէս պաշտօնական զեկուցումը» վնաս կը հասցնէ օսմ. կայս. կառավարութեան անկախութեան, որ պայմանագրութիւններով երաշխաւորուած է։

3. Քաղաքական յանցանքներու համար բանտարկուած և դատապարտներու կողմէ սովորական ոճիրներով յանցապարտ չնկատուած Հայերուն մէկ մասը արդէն կայսերական ներում ստացած են, և որովհետեւ ի մտոյ ազատ պիտի արձակուին նաեւ ա՛յն Հայերը, որոնց ներումն ալ խնդրուած է, ուրեմն այս կէտին վերայ գոհացում տրուած կ'ըլլայ։

4. Կը յանձնարարուի եւ կանչել ա՛յն Հայերը, որոնք վարչական կարգադրութեամբ (hsurkpkb) արտաքսուած կամ հեռացուած էին իրենց հայրենիքէն, ինչպէս նաեւ ա՛յն Հայերը, որոնք դէպքերէ վախնալով արտասահման գաղթած են. սակայն զատ կը պահանջուի որ անոնց վերաբերեալ անչարժ ստացուածներն ու հողերը իրենց վերադարձուին։ Արդ, այնպիսիներուն մէջ կան որ Բ. Դրան հպատակ չեն և ուրիշներ ալ որոնք վատնուած նկատուած են։ Վեհ. Սուլթանը պիտի արտօնէ զանոնք՝ որոնց մասին վերտրուած կամ իրենց երկրէն հեռացուած են կ'ըսեն, բաւական է որ իրենց նոյնութիւնը, ազգութիւնը և ընթացքը քննուին, և երաշխաւորութիւններ տան իրենց ապագայ բարի վարքին համար։

Միւս կողմէ, որովհետեւ կայս. կառավարութեան ամէն հպատակի սեփականութեան իրաւունքները օրէնքով և բաշխաւորուած են, պահանջ չկայ յիշեալ անհատներուն անչարժ գոյքերուն անանց եւ տրուելու պահանջումին։

5. Այս յօդուածը կը յանձնարարէ մէն մի վիլայէթի մէջ յանձնաժողով մը զրկել ձերբակալուած և դատի ենթարկուած անձերը հարցքննելու, ինչպէս նաեւ ոճիրներու և սովորական յանցանքներու վճիռը փութացնելու համար։ Արդարեւ Ն. Վեհհատառութեան(*) բաղձանքը եղած է միշտ որպէս զի ամէն դատավարութիւնները և նախնական հարցաքննութիւնները անյապաղ կատարուին, և բնականաբար անհրաժեշտ է որ ձեռք առնուելիք միջոցները դատավարութեան հաստատուած օրէնքներուն հակառակ չըլլան։

Հետեւաբար, յիշեալ յանձնաժողովներուն վերպրոբիւրղրուած ձեռնհասութիւնը չի կրնար համաձայնիլ դատական օրէնքներուն հետ. սակայն զատ, այդ տեսակ յանձնաժողովներու անուանումը անօգուտ կը դատնայ բնականաբար, քանի որ կան քննիչներ, որոնցմէ մին Իսլամ և միւսը Քրիստոնեայ պիտի ըլլայ։

6. Այս յօդուածը կը վերաբերի բանտերու քննութեան համար վերակացուներու անուանումին։ Արդ, որովհետեւ յիշեալ քննիչներու պաշտօնին մէջ այդ պարտաւորութիւնը դրուած է, այլեւս հարկ չկայ այս մասնաւոր պաշտօնատարներ զրկել։

7. Այս յօդուածը կը յանձնարարէ բարձր քոմիսէր մը զրկել ասիական գաւառները՝ բարենորոգմանց գործադրութեան հսկելու համար։ Սակայն, նկատելով որ բարենորոգմանց գործադրութիւնը անանց պատասխանատուութիւնը ստանձնող կառավարութեան կը վերաբերի, որ ամէնէն կարողներէն պիտի ընտրէ, և նկատելով որ ներքին գործոց պաշտօնատարներն մէջ հաստատած յանձնաժողովը պաշտօն ունի նաեւ այդ տեսակ քննութիւններն ալ ընելու և անմիջապէս մէկ կամ մէկէ աւելի քննիչներ զրկելու ամէն կողմ ուր հարկ ըլլայ կա՛մ վիլայէթին կազմութեան, կամ վարչային ոեւէ խնդրոյ մը համար, յիշեալ քննիչները առնելով ա՛յն գաւառէն ուրկէց կախում ունի յիշեալ գործը, հետեւաբար բարձր պատուիրակի մը առաքումը հարկ չեսնուիր։

8. Այս յօդուածը կը վերաբերի վեց իսլամ և ոչ-իսլամ անդամներէ և քաղաքային կամ զինուորական բարձր պաշտօնատարներուն մէջէն ընտրուած նախագահի մը բաղկացեալ մնայուն յանձնաժողովի մը կազմութեան, որ գոնէ ամիսը մէկ անգամ նիստ գումարէ Բ. Դրան մէջ. այս յանձնաժողովին իրաւասութիւնը պիտի ըլլայ հսկել կանոնագրութեանց ճշգրիտ ու հաւատարիմ գործադրութեան, պատիժներու իշխանութեան մատնուիլ ընկերներուն վարչութեան մէջ օրէնքի հակառակ չարժող, ուղղուած ժամանակին մէջ իրենց պարտքը չկատարող պաշտօնեաները, մտիկ ընել բնակիչներուն արտունչները, քննել հասարակութեանց պետերուն կողմէ իրենց ներկայացուած տեղեկագիրները, ընդունել դեսպաններուն զեկուցումները՝ զրկելի հարկին պիտի ընեն իրենց թարգմաններուն

(*) Համիտին համար կ'ըսէ։

միջոցաւ, իր անդամներէն մին կամ մէկ երկուքը քննութեան զրկել գաւառները, և իրաւունք ունենալ թղթակցելու նախարարական տարբեր պաշտօնատուններու ինչպէս նաեւ ընդհանուր կառավարիչներուն հետ։ Արդ, կրօնական գործերու մասին հասարակութեանց պետերուն դիմելիք հեղինակութիւնը կրօնից նախարարութիւնն է։ Դալով սովորական ներքին գործերուն, ասոնց մասին օտար դեսպաններուն թարգմաններուն Բ. Դրան հետ հաղորդակցելու իրաւասութիւն տալը յաճախակի վէճերու դուռ մը կրնայ բանալ, և կը վախցուի որ վարուելու այս եղանակին հետեւութիւնը կ'ըլլայ քաղաքական խնդիր և անախորժ դժուարութիւններ յարուցանել Բ. Դրան և դեսպանատուններուն միջև։ Այս անպատեհութիւններէն զատ, յարգելի դեսպանատունները շատ լաւ գիտեն որ օսմ. կառավարութեան անկախութիւնը երաշխաւորուած է Բարիզի և Պերլինի պայմանագրութիւններով, և Բարիզի պայմանագրութեան մէջ մասնաւորապէս կտրուկ կերպով հաստատուած է թէ Տէրութիւնները, ո՛չ առանձինն ո՛չ հաւաքաբար, պիտի չմիջամտեն Թուրքիոյ գործերուն, և այս պայմանը հաստատուեցաւ և ընդլայնեցաւ Պերլինի պայմանագրութեան մէջ։ Հետեւաբար, յարգելի դեսպանները պիտի բարեհաճին խոստովանիլ թէ կայս. կառավարութիւնը ուրիշ բան չի կրնար ընել եթէ ոչ բացէ ի բաց մերժել ա՛յն պարտաւորութիւնը, որ իրեն ներկայացուած ծրագրին 8րդ յօդուածին համեմատ, յօժար ընէ զինքը զեկուցումներ ընդունելու դեսպանական թարգմաններուն միջոցաւ։

Ասկէց զատ, ներքին գործոց նախարարութեան մէջ հաստատուելիք քննիչ յանձնաժողովին իրաւասութիւնները փաստքանած արդիւնքը առաջ բերելու ընութիւնը ունենալով, աւելորդ է ուրիշ յանձնաժողովի մը անուանումը։

9. Կը թելադրուի քննութիւն մը ընել՝ Սասունի և Տալորիկի դէպքերուն մէջ Հայոց կրած կորուստներ հաստատելու համար, որպէս զի դրամական հատուցում չնորհուի անոնց։ Ն. Կ. Վեհապառութիւնը (*) մինչեւ հիմա անանց համար 1500 օսմ. ոսկի տուած է։ Սակայն երբ տեղւոյն կառավարիչը տեղեկագիր թէ կայսերական բարեգթութեան արժանի անձեր կան, իր չնորհները պիտի չղլանայ անանց (*)։

10. Այս յօդուածով հետեւեալ պայմանները կը հաստատուին կրօնք փոխել ուզողներուն համար. — Պէտք է քառասմէկ տարեկան ըլլան, և կրօնք փոխել արտօնուելէ առաջ, պէտք է չարաթ մը իրենց պատկանած հասարակութեան հակառութեան ենթարկուին։

Կայսրութեան մէջ կրօնքներու ազատութիւնը օրէնքին պաշտպանութեան տակ կը գտնուի։ Եւ նկատելով որ կրօնքի փոխոխութիւնը խղճի փոփոխութիւն մըն է, և ոեւէ մէկու մը կողմէ այս մասին բռնութիւն չի բանեցուցուիր, այս առթիւ մինչեւ ցարդ հետեւուած օրինական եղանակը հաստատուած է, և իսլամական կրօնքը ընդունիլ ուզողները պէտք է չափահաս ըլլան օրէնքին համեմատ և պիտի զեղեցուին վատաբելի տեղ մը, ուր հասարակութեան պետերուն պիտի թոյլատրուի ամբողջ չարաթ մը գալ այցելել անոնց։

11. Հայոց մասին 1863ի կանոնագրութեանց և անոնց չնորհուած բոլոր պէրաթներուն պայմաններուն անթերի պարծագրութիւնը կը պահանջուի։ Ըլլա՛յ Հայոց, ըլլա՛յ միւս ոչ—իսլամ հասարակութեանց մասին, կառավարութեան վարուելու կերպերը ծանօթ են ամէնուն, և կայս. կառավարութիւնը պիտի չարունակէ մինչեւ այդ մենաշնորհները։

12. Այս յօդուածը կը յանձնարարէ Վալիին մօտ քրիստոնեայ մուավին մը անուանել՝ ասիական գաւառներուն մէջ գտնուող Հայոց չահերը պաշտպանելու համար, ինչպէս նաեւ Հաճընի և Զէյթունի գաւառակներուն վարչութիւնը նոյնացնել վեց էյալէթներուն (Էրզրում, Վան, Պիթլիս, Սըվազ, Մամուրէթ-ուլ-Ազիզ, Տիարպէքիր) վարչութեան։ Դիտել կը տրուի թէ նկատելով որ վարչային խորհուրդին և նիզամիէ դատարաններուն մէջ Հայ հասարակութենէն հոգեւոր ու աշխարհական անդամներ կան, Վեհ. Սուլթանին հրամաններուն հաստատութիւնը հաստատող կայսերական Ֆէրմանին հակառակ է՝ Հայերուն մասնաւոր առանձնաչնորհում մը տրուիլի։ Ասով հակառակութիւն գրգռուած կ'ըլլայ հասարակութեանց մէջ, և, ասկէց զատ, ծրագրուած բարենորոգումները կայսրութեան բոլոր Վիլայէթներուն մէջ գործադրութեան վրայ հիմնուած ըլլալով. Վիլայէթներու վարչական կանոնագրութեանց համաձայն, անտեղի է յատկապէս Հայերու անուանումը և բարենորոգմանց գործադրութիւնը յատկապէս մէկ-երկու գաւառներու սահմանափակելը։

13. Համարէ հեծելազունդերուն զինուորական մարզանքի թուականներուն վերաբերեալ մասնաւոր կանոնագրութեանց և որոշումներուն համեմատ, Ն. Վեհապառութիւն դարձեալ կը հաստատէ այն կանոնագրութիւնը ազայակոչի յանձնաժողովի մը կողմէ պատրաստուած, որուն կ'անդամակցեր նաեւ Ֆօն ալր Կոլց փաշա, և որուն համեմատ նոյն ազատները պարտաւորուած են հնազանդիլ իրենց ընդունած հրամաններուն։

14. Մուշի, Էրզրումի և չրջակայից բնակիչները, իրենց տաւարներուն պահպանութիւնը ապահովելու նպատակաւ հիմնէն ի վեր սովոր են գեղեցիկ եղանակին առեն երթալ հոն ուր արօտավայրեր կան, և ձմեռը վերադառնալ գաւառակներն ու գիւղերը. ուրեմն չենք կրնար թափառաշրջիկ անուանել զանոնք. միայն թէ որովհետեւ ասոնց մէջ վրանաբնակ աշիրէթներ կան, այսուհետեւ նահանգային գինուորական հրամանատարը ապա մը պիտի ընկերացնէ աշիրէթին, իր հետ ունենալով բաւականաչափ զինուորներ, և իր կողմէ վարեն անոնց հետ ոստիկանական գօմիսէր մը պիտի ղրկէ։ Իրենց անցնելիք տեղերը կանխաւ պիտի նշանակուին և հարկ եղած բոլոր միջոցները ձեռք պիտի ուտեն՝ ընակիչները ամէն թալանէ և ամէն մնասէ պահպանելու համար։ Ասկէց զատ, հոգ պիտի տարուի յարգել տալ անոնց զինք կրելու մասին գործադրուած ընդհանուր կանոնագրութիւնը. մնաց որ կայս. կառավարութիւնը արդէն որոշած է որ վրանաբնակ աշիրէթները «նստաղական» ըլլան եթէ կարելի է, և հակառակ պարագային՝ իրենց համար տեղեր պիտի որոշուին ձմրան և ամրան համար, ինչպէս նաեւ իրենց անցնելիք տեղերը։ Ընդհանուր առմամբ ճիշդ չէ ըսելը թէ այս աշիրէթները թափառաշրջիկ ըլլան։

15. Կայս. Իրատէի մը չնորհիւ, Տէիթերը Խաքանիի պաշտօնատունը մէն մի գաւառ մեծարելի քննիչ մը պիտի ղրկէ՝ պաշտօն ունենալով քննել անչարժ սեպհականութիւններուն գործերը, բնակիչներուն միւս պատճառող եղանակները բառնալ, քննել և երեւան հանել վիճելի իրաւունքները և յատուկ կանոնագրութեանց համաձայն գործել։ Նահանգային կառավարութիւնը իսլամ կամ քրիստոնեայ անձեր պիտի ընկերացնէ անոնց բնակիչներուն վատաբութիւնը վայելող և փորձառու երեւելիներէն, և կա՛մ վալին և կամ միւս քաղաքային պաշտօնատարները պիտի հսկեն որ յիշեալ քննութիւնը ըստ պատշաճի ըլլայ և բաղձացուած նպատակը ձեռք բերուի։

(Շարունակելի)

Ճաբաք Փրուան Պաստուածիներ

ՈՏՔԸ ԳԵՏԻՆԸ ՁԱՐՆՈՂ ԹԻԹԵՌՆԻԿԸ

Գրեց՝ ԲԷՅԵԹԱՐՅԱՆ ՔԻԲԼԻՆԻՆ

Սողոմոն, Դաւթի որդին, իմաստուն էր, անասուններուն լեզուն կը հասկնար, թռչուններուն, ձուկերուն ու միջատներուն լեզուն գաղտնիք մը չունէին իրեն համար։ Դեսնին խորի ապառաժներուն մանչունները ինչպէս նաեւ ծառերուն սաղսուռները կը հասկնար։ Ամէն բան կը հասկնար, և Պալքիս, իր նախընտրած թագուհին, գրէթէ իրեն չափ խելացի էր։

Սողոմոն, ամենահզօր էր։ Ամ ձեռքին երրորդ մատին վրայ մատնի մը ունէր։ Երբ անդամ մը այդ մատնին դարձընէր, ճիները դուրս կ'ելլէին գետնին տակէն, Սողոմոնի ամէն հրամայածը գործադրելու պատրաստ, և երբ երեք անդամ դարձընէր մատնին, Ագրայել ամենասոսկալի հրեշտակը ջրերի ծաղումով կուգար Սողոմոնի պատմել երեք աշխարհներու, Վերի Աշխարհին, Վարի Աշխարհին և Այսոեղի աշխարհին լուրերը։

Սակայն Սողոմոն հպարտ չէր։ Ձէր փորձեր յանախ մարդիկը զարմացնել, և երբ այսպիսի բան մը ընէր, յետոյ կը ղղջար ըրածին վրայ։

Անգամ մը, ուղեց մէկ ծրուան մէջ աշխարհի բոլոր կենդանիները սնուցանել. բայց հոգիս թէ սնունդը պատրաստած էր և ահա ծով ուն խորքէն անասուն մը ելաւ և երեք պատառով կլլեց բոլոր ուտելիքները։

Սողոմոն շատ զարմացաւ և ըսաւ։

—Ո՛վ կենդանի, ո՞վ ես դուն։

Կենդանին պատասխանեց.

—Ո՛վ թագաւոր, իշխէ՛ յաւիտեան։ Ես երեսուն հազար եղբայրներու կրտսերն եմ, մեր պատապարանը ծովուն խորն է. լսեցինք որ ա՛յսքարի բոլոր անասունները պիտի կերակրես եղեր, և եղբայրներս զիս խրկեցին հարցնելու համար թէ ե՞րբ պիտի տրուի ճաշը։

Սողոմոն երեսին վրայ վար ինկաւ և ըսաւ.

—Ո՛վ կենդանի, ես այս ճաշը կուտայի ցուցնելու համար թէ որքան մեծ և հարուստ թագաւոր մն էի, ոչ թէ կուզէի գթասրտութիւնս ցուցնել կենդանիներուն հանդէպ։ Հիմա կ'ափշնամ և արժանի եմ այս ամօթին ենթարկուելու։

Սողոմոն իսկապէս իմաստուն վեհապետ մն էր։ Ասկէց եւս, չմոռցաւ քնաւ որ յիմարութիւն է մարդիկը զարմացնել։

Բազմաթիւ կիներ առաւ։ Ինքնարիւր ինսուլինը կնոջ հետ ամուսնացաւ, առանց հաշուելու Պալքիս Ամենապաշտելին։ Բոլոր այս կիները ոսկեայ պալատի մը մէջ կ'ապրէին, հրաշալի պարտէզի մը մէջտեղ։ Ճշմարտութիւնը այն է որ ինը հարիւր ինսունսուն ինը կին առնելու պէտք չունէր, սակայն այն առեն ները ամէն մարդ շատ կին կ'առնէր, և բնականաբար պէտք էր որ Թագաւորը ամէնէն շատ կին առնէր, միմիայն իր Թագաւոր ըլլալը ցոյց տալու համար։

Կիներէն մի քանին սիրուն էին, իսկ մի-սները պարզապէս գարշելի էին։ Տգեղ կիները սիրուն կիներուն հետ կը կուռէին և այդ սիրուն կիներն ալ տգեղ կը դարձնէին, այն առեն ամէնքը մէկ կը կռուէին Սողոմոնի հետ, և զղջուելի բան էր այս ամէնքը։

Բայց Պալքիս ամենապաշտելին բնաւ չէր կռուեր Սողոմոնի հետ։ Շատ կը սիրէր Սողոմոնը։ Իր սենեակներուն մէջ կը նստէր և կամ Պալատին պարտէզներուն մէջ կը պտտէր, և Սողոմոնին վրայ մտածելով ժամուր կը վերադառնար իր սենեակը։

Եթէ Սողոմոն ուզէր մատնին դարձնել և ճիները ոգեկոչել, բոլոր ինը հարիւր ինսունսուինը կիները կրնար անապատի սպիակ ջրերի կամ որսի չունի և կամ նուռի հատիկի փոխակերպել։ Բայց Սողոմոն կը վախնար որ ատիկա մարդիկը զարմացնելու երեւոյթը կ'ունենայ. այնպէս որ երբ շատ կը կռուէին, կը շատանար ձգել երթալով և հազար անգամ կը զղջար ծնած ըլլալուն վրայ։

Օր մը որ երեք չարաթէ ի վեր ինը հարիւր ինսունսուինը կիները կռուրտած էին, Սողոմոն իր սովորութեան համաձայն, դուրս եկաւ հանգստանալու համար։ Նարնջենիներուն մէջ հանդիպեցաւ ամենապաշտելի Պալքիսին, որ շատ ցաւած էր Սողոմոնի կրած չարչարանքներուն վրայ և ըսաւ իրեն.

—Ո՛վ Տէրս և այրերուս Լոյսը, մատնիդ դարձուր և ցուցուր այս Եգիպտոսի, Միջագետքի, Պարսկաստանի և Զինաստանի Թագուհիներուն թէ որքան մեծ և ահարկու Թագաւոր մն ես։

Բայց Սողոմոն զլուխը ցնցեց և ըսաւ.

—Ո՛վ Տիկինս և կեանքիս Հեշտանքը, յիշէ այն կենդանին որ ծովուն խորքերէն ելաւ և զիս ամբողջ աշխարհի բոլոր կենդանիներուն առջեւ զորս զարմացնել կ'ուզէին։ Հիմայ, եթէ ուզում զարմացնել այս Պարսկաստանի, Եգիպտոսի, Հապէշստանի և Զինաստանի Թագուհիները, զիս չարչարելուն համար, կրնայ ըլլալ որ աւելի մեծ ամօթի մը ենթակայ ըլլամ։ Եւ Պալքիս, ամենապաշտելի Թագուհին ըսաւ.

—Ո՛վ Տէրս և հոգւոյս Գանձը, ինչ պիտի ընես ուրեմն։

Սողոմոն պատասխանեց.

—Ո՛վ Տիկինս և սրտիս Վայելքը, պիտի չարունակեմ համբերել իմ ճակատագիրս. այս ինը հարիւր ինսունսուինը կիներուն ձեռքը մնացած, որոնք զիս կը չարչարեն իրենց անվերջանալի կռիւներով։

Յետոյ իր քայլերը չարունակեց չուշանները և վարդենիներու մէջէն և հասաւ քարիւրենիի մը տակ, զոր Սողոմոնի Քաջութենին անուանած էին։

Բայց Պալքիս պատուրեցաւ բարձր հիրիկներուն և պանպանէներուն ու կարմիր վարդերուն մէջ, Քաջութենին ետև, վայրկեան մը ալքէ չկրծոնցնելու համար իր մէջի և հաւատարիմ սէրը, Սողոմոնը։

Անմիջապէս երկու թիթեռնիկներ եկան ծառին չուքին տակ թռչկոտելով և իրարու հետ վիճելով։

Սողոմոն լսեց որ թիթեռնիկին մէկը ըսաւ միւս թիթեռնիկին.

—Կը հիանամ քու ինծի հետ այդպէս խօսելու յանդգնութեանդ վրայ. չ'ես գիտեր որ եթէ ոտքս գետինը զարնեմ, Սողոմոնի պալատը և սա մեր գտնուած պարտէզը յանկարծ որոտումով մը կ'անհետանան։

Թիթեռնիկին այս պարծենկոտութեան վրայ, Սողոմոն մոռցաւ իր ինը հարիւր

(*) Ջարդերու հեղինակ Համիտին համար կ'ըսուի։

(**) Կը տեսնէ՞ք հին պատմութիւնը, որ երէկի պատմութիւնն է սոսկայն...

ինքնունը ինը զգուելի կիները և այնպէս մը սկսաւ խնդալ որ Գափարէնին կը դողար։ Յետոյ մատը երկնցուց և ըսաւ.

—Մարդո՛ւկ, հոս կայուր։

Թիթեռնիկը սոսկալի վախցաւ, բայց մինչեւ գոտս մինչեւ Սողոմոնի մատը թռչելու և հոն նստաւ, մէկ կողմէ հովանաւորելով, որովհետեւ օդը չատ ցաւ էր։ Սողոմոն գլուխը ծռեց և կամաց մը հարցուց.

—Մարդուկ, գիտես որ ոտքդ գեմինը զարնելով խոսի չիւղ մը անգամ չպիտի ծռի։ Մ՚վ քեզի սոքիցուց կնոջդ բան այս սոսկալի սուտը։

Թիթեռնիկը Սողոմոնի երեսը նայեցաւ, տեսաւ որ ամենամեծատուն թագաւորին աչքերը կը պտտային զարմկայ գիշերի մը ասողերուն պէս, ամբողջ քաջութիւնը հաւաքեց գլուխը ծռեց և պատասխանեց.

—Մ՚վ թագաւոր, իշխե՛ յաւիտեան։ Այո՛... կինս է, և դուն գիտես թէ կիները ի՞նչ տեսակ արարածներ են...

Սողոմոն մորուքին մէջէն ժպտեցաւ և ըսաւ.

—Արդարեւ գիտեմ, աղբարիկ։

—Ո և է կերպով մը անոնց հետ վարուելու է, շարունակեց Թիթեռնիկը. առուընէ ի վեր հետս կը կռուի, այդ խոսքը ըսի որ գլխս հանդարտ ձգէ։

Սողոմոն ըսաւ.

—Երանի թէ յաջողիս. գնա՛ կնոջդ քով, անոր ըսելիքդ մակ պիտի ընեմ։

Անմիջապէս Թիթեռնիկը իր կնոջ քով գնաց որ տերեւի մը տակն խնդալէն կը ճաթէր, և ըսաւ.

—Լսե՛ց, լսե՛ց, Սողոմոն լսեց։

—Հարկաւ իմացաւ, ըսաւ Թիթեռնիկը, արդէն կ՚ուզէի որ իմանար։

—Ինչ ըսաւ նայինք, ինչ ըսաւ։

—Ինծի նայէ, ըսաւ Թիթեռնիկը, մեծ կարեւորութիւն մը տալով ինքզինքին, խօսքը մէջերնիս, սիրելիս, (չիտակը իրաւունք ունի մարդը, պալատը չատ սուղի նստած է և նայինքներուն հասնելու վրայ են) խնդրեց որ ոտքս գեմինը չզարնեմ, ես ալ խոստացայ բան մը չընել։

—Ատուած իմ, ըսաւ կինը որ ապշեցաւ մնաց։

Բայց Սողոմոն այնքան խնդաց այս պզտիկ Թիթեռնիկին անարեսութեան վրայ որ արցունքները այտերն ի վար կը սահէին։

Պալքիս, ամենապաշտելի թագուհին, ծառին ետեւէն ելաւ և ժպտեցաւ առանց բան մը ըսելու, որովհետեւ ամէն ինչ լսած էր. «Եթէ հիմա ճարպիկ ըլլամ, մտածեց, դեռ կրնամ սիրական ազատել այդ կռուազան թագուհիներուն ձեռքէն։» Մաղը երկնցուց և կամաց մը մրմնջեց Թիթեռնիկին կնոջ։

—Պզտիկ կնիկ, հո՛ս եկուր։

Անմիջապէս Թիթեռնիկին կինը վազեց, Պալքիսի ճերմակ ձեռքին վրայ թառած ատեն չատ կը վախնար։

Պալքիս իր աղուոր դէմքը հակեց եւ մրմնջեց.

—Պզտիկ կնիկ, երկանդ ըսածին կը հաւատա՞ս։

Թիթեռնիկին կինը Պալքիսին երեսը նայեցաւ, տեսաւ որ ամենապաշտելի թագուհիին աչքերը ասղաղարդ գիշերուան մը մէջ խոր լճակներու պէս կը շողային։ Ամբողջ քաջութիւնը հաւաքեց և ըսաւ.

—Ո՛վ թագուհի, յաւիտեան սիրուէ... դուն ալ գլուխս թէ երկի մարդիկ ինչ տեսակ արարածներ են։

Պալքիս թագուհին, Սաբայի երկրին իմաստուն Պալքիսը ձեռքը շրթունքին վրայ դրաւ չխնդալու համար, և ըսաւ.

—Գիտեմ, քուրիկ։

—Ինչու բանի մը համար կը բարկանան, ըսաւ Թիթեռնիկին կինը հովարբուելով, բայց պէտք է զանոնք գործածել գիտնալ, ո՛վ թագուհի, իրենց ըսածին կէսը անգամ չեն մտածեր։ Եթէ ամուսինս հանոյք կը զգայ կարծելով թէ ես կը հաւատամ որ կրնայ կործանել Սողոմոնի պալատը, ինչ կ՚ըլլայ, ինծի համար տարբերութիւն չունի... վաղը կը սառնայ։

—Քուրիկ, ըսաւ Պալքիս, իրաւունք ունիս բայց պարծենալ ոկսելուն պէս, մոռնալ որ ըսածը կատարէ, ըսէ որ ոտքը գեմինը զարնէ, նայինք ինչ պիտի ըլլայ. մենք գիտենք թէ ինչ ենէրիկ մարդիկը, չէ՞... չատ պիտի ամչայ։

Թիթեռնիկին կինը անմիջապէս էրկան քով գնաց, և հինգ վայրկեան եռք իրարու հետ աւելի զէր կը կռուէին։

—Ցրէ՛ որ ի՞նչ կրնամ ընել, կ՚ըսէր Թիթեռնիկը, յիշէ որ մէյ մը ոտքս գեմինը զարնելուս պէս ինչ կ՚ըլլայ։

—Բնաւ չեմ հաւատար, չատ կ՚ուզէի տեսնել թէ ի՞նչ պիտի ըլլար, ինչո՞ւ ոտքդ գեմինը չես զարներ։

—Սողոմոնին խոստացայ ոտքս գեմինը չզարնել, և չեմ կրնար խոստումս դրժել, ըսաւ Թիթեռնիկը։

—Կրնաս խոստումդ դրժել, ոչ ոք պիտի տեսնայ, ըսաւ կինը, ոտքդ գեմինը զարնելով չիւղ մը անգամ չես կրնար ծռել, ոտքդ գեմինը զարկ նայինք, զա՛րկ, զա՛րկ, զա՛րկ։

Սողոմոն, քարուքանիին տակ նստած, բոլոր այս խօսակցութիւնը կ՚իմանար, և այնքան կը խնդար որ... կեանքին մէջ այնքան չէր խնդացած։ Մոռցաւ իր թագուհիները, մոռցաւ ծովուն խորքին դուրս գալու կենդանին, մոռցաւ մարդիկը այլևս չզարմացնելու համար տուած որոշումը։ Ուրախութենէն կը խնդար, և Պալքիս, ծառին մէջ կողմէն, ժպտեցաւ իր միակ և հաւատարիմ սիրականը այսքան գոհ տեսնելով։ Թիթեռնիկը, բոլորովին շնչապառ և հեւալով Սողոմոնին մօտ եկաւ և ըսաւ.

—Կինս կ՚ուզէ որ ոտքս գեմինը զարնեմ։ Կ՚ուզէ տեսնել թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ, ով Սողոմոն, որդի Դաւիթի. գիտես որ բան մը չեմ կրնար ընել, ասկէց ետք ալ բնաւ մէկ խօսքիս չպիտի հաւատայ. մինչեւ մահս պիտի ծաղրէ զիս։

—Ո՛չ, աղբարիկ, ըսաւ Սողոմոն, կնոջդ վրայ չպիտի խնդայ, բնաւ։

Եւ մատնին դարձուց. մթմնոյն պզտիկ Թիթեռնիկին համար, և ոչ թէ մարդկը զարմացնելու նպատակով— և, ո՛վ հրաշք, չորս անագին ձիներ անմիջապէս գեմինին տակէն ելան։

—Գերինե՛ր, ըսաւ Սողոմոն, երբ այս պարոնը որ մատիս վրայ է (արդարև անարեսս Թիթեռնիկը հոն թառած էր), ձախ ոտքը գեմինը զարնէ, որատումի հարուածով մը պիտի անհետացնէք պալատս և այս պարտէզները։ Երբ մէյ մըն ալ ոտքը գեմինը զարնէ ամէն ինչ խնամով տեղերնին պիտի դնէք։

—Հիմա, աղբարիկ, կնոջդ քով գնա և բոլոր սրտովդ ոտքդ գեմինը զարկ։

Թիթեռնիկը կնոջ քով թռաւ որ կը պօռար.

—Ոտքդ գեմինը զարկ նայի՛նք, բա՛ն մը չես կրնար ընել... զա՛րկ, զա՛րկ... Պալքիս տեսաւ որ չորս անագին ձիները պարտէզին չորս կողմը ծռեցան պալատը մէջերնին առնելով և ձեռքերը իրարու միացնելով ըսաւ.

—Վերջապէս Սողոմոն Թիթեռնիկի՛ մը համար պիտի ընէ ա՛յն բանը զոր երկար ատենէ ի վեր ըրած ըլլալու էր իր անձնական հանդիսաւոր հատար։

Այն ատեն Թիթեռնիկը ոտքը գեմինը զարկաւ, ձիները պալատը և պարտէզները օդին մէջ հազար փարախ վեր բարձրացուցին։ Զարհուրելի որոտում մը լսուեցաւ և ամէն ինչ մթնցաւ. Թիթեռնիկին կինը մութին մէջ կը թռչռտէր, պօռալով.

—Այո՛, ասկէց ետք բարի պիտի ըլլամ, չատ կը ցաւիմ խօսած ըլլալուս համար, պարտէզները տեղերնին բեր, անուշիկ էրիկս, ալ չ՚պիտի կրնուրծիմ։

Թիթեռնիկն ալ գրէթէ կնոջը չպի վախցաւ, և Սողոմոն այնքան խնդաց որ չատ վայրկեաններ անցան մինչեւ որ կրնար մրմնջել Թիթեռնիկին։

—Նորէն ոտքդ զարկ, աղբարիկ, և վերադարձուր պալատս ու պարտէզներս, ո՛վ ամենազօր վհուկ։

—Այո՛, Սողոմոնի պալատը եւ տուր իրեն, ըսաւ Թիթեռնիկին կինը, որ մութին մէջ կը խարխափէր, պալատը վերադարձուր, ալ մէյ մըն ալ աս կախարդութիւնը մի ըներ։

—Լաւ, սիրելիս, ըսաւ Թիթեռնիկը, կարելի եղածին չափ քաջօրէն, կը տեսնես որ քու յամառութիւնդ ինչի յանգեցաւ։ Ինծի համար բան մը չէ, ասանկ բաներու վարժուած եմ, բայց մեղքնալով քեզի, ինչպէս նաեւ Սողոմոնի, ամէն բան իր տեղը կը դնեմ առաջուան նման։

Անգամ մըն ալ ոտքը գեմինը զարկաւ, և Ձիները անմիջապէս պալատն ու պարտէզները իրենց առաջուան տեղերը դրին։ Արեւը փայլեցաւ նարնջենիներուն վրայ, թռչունները սկսան դայլայլել և Թիթեռնիկին կինը, քարուքանիին չուքին տակ կը պօռար.

—Այո՛, ասկէց ետք բարի՛, բարի՛ պիտի ըլլամ։

Սողոմոն այնքան կը խնդար որ հազիւ կրնար խօսիլ, ծառին կոճղին կրթնեցաւ և մատովը սպառնալով Թիթեռնիկին ըսաւ.

—Ո՛վ մեծ վհուկ, ինչի՞ կը ծառայէ պալատս ինծի վերադարձնելդ, երբ զիս խնդալէ կը մեռցնես։

Այն ատեն սոսկալի աղմուկ մը լսուեցաւ, որովհետեւ ինը հարիւր ինսունրիրդ թագուհիներն ալ պալատին դուրս խուժեցին պօռալով և իրենց մանկիկները ուղելով, պատրօնք աղբիւրները ուռնող մարմարեայ մեծ սանդուխէն վար իջան, հարիւրը մէկ կը վազէին և ամենահամառուն Պալքիս վեհափառօրէն անոնց ընդառաջ գնաց ու ըսաւ.

—Ինչ է ձեր դժբաղդութիւնը, ո՛վ թագուհիներ։

Մարմարեայ սանդուխին վրայ կանգառին, և հարիւրը մէկ պօռացին.

—Կը հարցնէ թէ ի՞նչ է մեր դժբաղդութիւնը. հանդարտօրէն կ՚ապրէինք մեր ոսկեայ պալատին մէջ. երբ, յանկարծ պալատը անհետացաւ և ամենասոսկալի մթութեան մէջ մնացինք. որոտումը պայթեցաւ, մենք Ձիները մութին մէջ կը պտտէինք։ Ահա՛ մեր դժբաղդութիւնը ո՛վ թագուհի Սուլթան, և այս դժբաղդութեան պատճառաւ ամբարի ամէնէն դժբաղդ արարածներն ենք, որովհետեւ այս պիսի դժբաղդութիւն մը բնաւ չէր պատահած մեզի։

Այն ատեն Պալքիս, ամենապաշտելի թագուհին, Սողոմոնի սիրականը. որ Սաբայի, Նուպիոյ և հարաւի ոսկեայ գետերուն, Ձիւնի անապատներուն թագուհին եղաւ, Պալքիս, գրեթէ Սողոմոնի չափ իմաստուն թագուհին, ըսաւ.

—Բան մը չիկայ. ո՛վ թագուհիներ։ Թիթեռնիկ մը բաղձեց իր կնոջ դէմ որ կը կռուէր չարունակ, և մեր տերը փափաքեցաւ անուշ լեզուի դաս մը տալ։

Այն ատեն Եգիպտացի թագուհի մը փարատնի մը աղջիկը, ըսաւ.

—Անկարելի է որ մեր պալատը ասանձի մը պէս իր արմատներէն խլուի, խեղճուկ մլջատի մը համար։ Ո՛չ, Սողոմոն մոռած ըլլալու է և երկիրն ալ այդ լուրը իմանալով զրաստաց։

Պալքիս նշան ըրաւ այդ յանդուգն թագուհիին և ըսաւ միւսներուն ալ.

—Եկէք և տեսէք։

Մարմարեայ սանդուխէն վար իջան և տեսան որ Սողոմոնը քարուքանիին տակ, յոգնած՝ չատ խնդալէն, ձեռքերուն վրայ մէյ մէկ Թիթեռնիկ թառած, և լսեցին որ անոնց կ՚ըսէր.

—Ո՛վ իմ օդերու եղբօրս կինը, նայէ որ ասկէ ետք ամէն բանի մէջ երկանդ հաճոյ երեւաս, որպէս զի չըլլայ որ լոքը գեմինը զարնէ, որովհետեւ ըսաւ որ ինքզինքդ ամենի բաներու վարժուած է, արդարև մեծ կախարդ մըն է ինք և կրնայ նոյն իսկ Սողոմոնի պալատը գողնալ. երթաք խաղաղութեամբ, պզտիկ մարդիկ։

Թեւերնէն համբուրեց զանոնք և թռուն գացին։ Այն ատեն բոլոր թագուհիները, Պալքիսէ զատ, երեսի վրայ ինկան, որովհետեւ կ՚ըսէին։

—Եթէ իր կնոջմէն դժգոհ Թիթեռնիկի մը համար ասանկ բաներ կը պատահին, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեզի, որ մեր գառն և լեզի խօսքերով նեղիցինք մեր թագաւորը։

Եւ քօղերնին գլուխնին անցուցին, ձեռքերնին բերնիրնուն վրայ դնելով մուկի պէս առանց ձայն հանելու պալատ վերադարձան։

Այն ատեն Պալքիս, գեղաշնչ և իմաստնագոյն թագուհին, կարմիր շուշաներուն մէջէն յառաջացաւ մինչև քարուքանիին չուքը և ձեռքը Սողոմոնի ուսին դպցնելով ըսաւ։

—Ո՛վ Տէրս և հոգւոյս Գանձը, հրճուէ, որովհետեւ Եգիպտոսի, Հաբէշիստանի, Պարսկաստանի և Զինուսաստանի թագուհիներուն չատ լուրջ և անմոռանալի դաս մը տուին։

Սողոմոն որ դեռ այդքով կը հետեւէր Թիթեռնիկիներուն որոնք արեւուն մէջ կը խաղային, ըսաւ.

—Ո՛վ Տիկինս և երջանկութեանս Գոհարը, ինչ տուինք այդ դաս, որովհետեւ պարտէզ գալէս ի վեր մինակ Թիթեռնիկի մը հետ խաղացի։

Եւ պատմեց Պալքիսի իր ըրածը։ Պալքիս, ամենասիրելի և ամենաքաղցր թագուհին, ըսաւ.

—Ո՞վ Տէրս և գոյութեանս Ամամակը, քարուքանիին ետեւ պահուրտած էի և ամէն ինչ տեսայ։ Ե՛ս ըսի Թիթեռնիկին կնոջ որ պնդէ ամուսնին որպէս զի ոտքը գեմինը զարնէ, որովհետեւ կը յուսայի որ, կատակի համար Տէրս մեծ մտքութիւն մը պիտի ընէր և թագուհիները պիտի վախնային։

Եւ պատմեց թէ թագուհիները ինչ ըսին, ինչ տեսան և ինչ մտածեցին։

Սողոմոն ոտք ելաւ, ամբողջ էութեամբ ուրախացաւ ու ըսաւ.

—Ո՛վ Տիկինս և կեանքիս Մեղրը, գիտցիր որ եթէ հպարտութեամբ կամ բարկութեամբ ո և է հրաշք մը ընէի թագուհիներուս դէմ, բոլոր անասուններուն համար հրամայած խնջոյքիս նման ամօթապարտ պիտի մնայի, բայց քու խնամութիւնդ չնորհիս, կատակի համար և Թիթեռնիկի մը պէրուն, մոգութիւն մը ըրի, և ո՛վ զարմանալիք, ազատեցայ իմ անհանդուրժելի թագուհիներուս կռուազքերէն. ըսէ ինծի, ո՛վ Տիկինս և սրտիս Սիրտը, ինչպէս այսքան խելացի եղար։

Պալքիս, կապոյտ աչքերը վերցուց դէպի թագաւորին աչքերը, գլուխը մէկ կողմ հակեց Թիթեռնիկին նման և ըսաւ.

—Նայս, ո՛վ տէրս, որովհետեւ կը սիրէի քեզ և երկրորդ, ո՛վ տէրս, որովհետեւ գիտեմ թէ կիները ինչ տեսակ էակներ են։

Այն ատեն միասին պալատ դարձին և յաւիտեան երջանիկ ապրեցան...։

Գառնիկ Թուղլաճեան

Կարդալ Մ. Ֆրենկեանի «Օսմ. Մեծ Զինավարան»ի ազգը 4rդ էջը։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՍՊԱՆԵՄԱՐՕՔԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՅԵՂԱՓԽՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ՍՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Մարտիսէն հասած լուրերը շատ վրդովիչ են։ Հակառակ պատերազմական վիճակ հաստատուելուն՝ Պարչէլոնայի և շրջակայքից մէջ խռովութիւնք կը շարունակուին։ Հաղորդակցութիւն ընդհատուեցան։ Մարքեան արշաւանքին դէմ դժգոհութիւնը կ՚աւելնայ և կը տարածուի։ Զինուորներէն շատերշատերը կ՚ըլլան։ Նախարարական Մ. Մաւրա հրաժարեցաւ։ Բայց թագաւորը մերժեց անոր հրաժարականը։ Մարքի մէջ Բասկիներուն և Ռիֆիներուն հետ շարունակ ապրելի կռիւներ տեղի կ՚ունենան։ Ցուլիս 27ի ճակատամարտը շատ ազդեալ եղաւ Սպանիացիներուն համար, որք 1000 մեռեալ և 2000 վիրաւոր ունեցան։ Մեծ մասը բարձրաստիճան սպաներ են, որովհետեւ զօրքը կը մերժէ յառաջանալ և սպաները կը հարկադրուին յառաջ անցնել զանոնք խրախուսելու և անոնց օրինակ ըլլալու համար։ Վերջապէս Սպանիացիք յաղթական ելան և կարեւոր գիրքեր գրաւեցին։ Բասկիներուն կորուստներն անհաշուելի են։ Եթէ Մարոքի պատերազմը երկար տեւէ, ցաւալի հետեւանքներ պիտի ունենայ Սպանիոյ ներքին կացութեան համար։

Մարոքէն հասած գէշ լուրերը Սպանիոյ մէջ մեծ վիշտ ու տարսաք կ՚ազդեն։ Կառավարութեան դէմ ցոյցերը կը շեշտուին Մադրիտի մէջ։ Ասոր հետ մէկտեղ կարելի եղաւ այսօր նոր զօրք զրկել։ Արձակուրդ ունեցող բոլոր զօրքերը կանչուեցան։ Թագաւորը Մարտիս ժամանեց։ Պարչելոնայի մէջ խռովութիւնք կը շարունակուին։ Զօրաց և զինուած ցուցարարներուն միջեւ ընդհարումներ տեղի ունեցան։ Թագաւորական ցեղին դէմ գործողութիւն մը կը կազմակերպուի։ Պարչելոնայի զօրաց մէկ մասն ըմբոստացաւ։

**** Ամբոխը և զօրքերը պալատն առնելու հաւաքուելով «անկցի, պատերազմ» գոչեցին։*

**** Մառվոթիւններ ծագած են Ալասոյի և Բալեարներուի մէջ։ Բազմաթիւ ապստամբներ ու հիւրասիրներ կան։ Վերջին լուրերը կ՚ըսեն թէ ամբողջ Սպանիոյ մէջ անդորրութիւն կը տիրէ, բացի Պարչելոնայէն, ուր թիւանօթներ կը ռմբակոծեն պատնէշները։ Բազմաթիւ սպանուածներ կան։ Զօրքերը կը մերժեն զէնք արձակել ժողովրդեան վրայ։ Ամբողջ Քաթալոնիա ապստամբած է։ Երկոյթածաւորակ ու երեք թորփիլեանայած հրաման ստացած են Պարչելոնա երթալու։*

**** Զօրավար Մարինա Մէլիլլայէն 75 հազար զինուոր կ՚ուզէ։ Ճիպրաթարէն 6 վաշտ զօրք ճամբայ ելած է դէպի Մէլիլա։*

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՄԱՏՐԻՏ 30 յուլիս.—Պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ ձիւորդ զօրքը ձրուեց յեղափոխականները որոնցմէ մեծ մաս մը սպանեցուցան։ Միւս ցուցարարները զէնքերնին յանձնեցին։

ԳԱԶԱ ՏԸ ԼՍ ՍԻԼՎԱ. — Քաղքին բնակութիւնը ոստիկաններուն զէնքերը առաւ և բանտարկեց զանոնք։ Ոչ մէկ պահեստի զինուոր չէ ներկայացած ցարդ։

ՆԵՐՔԻՆ

ԿՐԷՏԷԻ ԾՈՒՐՔ

"ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄ"

Թուրք Մամուլը շատ գրգռուած է վերջերս, մէկ քանի թերթեր մանաւանդ, Թասվիրը էֆքեար, Գուրհի տ'Օրիան և Իքքիանս բուռն կերպով կը յարձակին Ցուսասանի վրայ, ասա թէ ի՞նչ կը գրէ Իքքիանսի մէջ Նիսիմ Բուսօ.

«Պատերազմ պօռացող երեսուն միլիոն Օսմանցիներուն աղերսը նկատի առնելու է. մեր պաղարիւնութիւնը պահելու կարողութիւն չունինք այլեւս։ Ազգը այլեւս ալ չդոցեր Ցուսասանի վարագոյրին ետեւէն խաղացած խաղերուն։ Կրէտէի խռովութիւնները հելլէնական խառնուածութիւններ պէտք է նկատել։ Ցուսասանի Մակեդոնիոյ մէջ առած խռովութիւնները պատերազմի պատճառ կրնան ըլլալ, ինչպէս նաեւ Կրէտէի մէջ աչքերնիս առչեւ խաղցուող խաղը կրնայ հասարակաց կարծիքին առչեւ Ցուսասանը դատապարտել։ Կասկած չկայ որ Կրէտէցիք այդպիսի արարքներու մէջ չեն կրնար գտնուիլ եթէ իրենց ետեւը Ցուսասանը չդգան։ Ցուսասան բացարձակապէս պատասխանատու է Կրէտէի մէջ լրաց նոր կիներ։ Եթէ Թուրք կառավարութիւնը չուզեր այդ պատասխանատուութիւնը բեռնել Հելլէն կառավարութեան վրայ, եթէ կը փափաքի Հելլէն կառավարութեան հետ բարեկամ յարաբերութիւններ մշակել, պարտականութիւն մը ունի կատարելիք։ Ցուսասանի ըսելու է, Մ. Բալլիի գրածած քաղաքավար լեզուով։*

«Օսմ. Կայսրութեան մաս կազմող Կրէտէի մէջ հելլէն դրօշ պարզուած է։ Այս իրողութիւնը յառաջ կուգայ Կրէտէն Ցուսասանի միացնելու փափաքն, եւ Ցուսասանը համամիտ գտնելով այս միացման, այսպիսի արարմներու կը յանդգնին կոր. պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակէ։ Պիտի բսէ թէ մեզի Կրէտի մասին ոեւէ բաղձանք չունինք։ Քանի՞ դար պայմանաժամ կուտանք ձեզի, հակառակ պարագային սահմանագիծը կ՚անցնինք։»

Իր ուժին վստահող, իր արժանապատուութիւնը պահել ուզող տերութիւն մը այսպէս կը վարուի։ Իւանագիտօրէն Ցուսասանի գրգռութիւնները անգիտանալ տկար տերութեանց յատուկ վիճակ մըն է։ Մեր աչքին ծայրովը ծով նետելիք Ցոյն զինուորներուն համար չարժիր այդ տեսակ դիւանագիտական ընթացք բռնել։ Կրէտէ մէջ Պուլկար դրօշ չէ որ կը պարզուի, այլ Հելլէն դրօշ։ Բարիզի դեսպան Տէլեանի առչի օր կ՚ըսէր թէ «Մենք կը փափաքինք Թուրքիոյ հետ բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել, սակայն մօրը գիրկը նետուող զաւակն ալ չենք կրնար մերժել։»

Ահա մեր փառապանծ բանակը այս խօսքերուն պատասխանը տալու է։ Ալ չենք կրնար հանդուրժել Մակեդոնիայի և Կրէտէի խռովութեանց, ասանք բաւական պատճառներ են։

Վերջնագիր եւ պատերազմ... անա՛ զզգին վերջին խօսքը...։

**** Մօնիթիոր կ՚իմանայ թէ չորս պաշտպան պետութիւնները Օսմ. կառավարութեան դիմած են խնդրելու համար որ Կրէտի մէջ պատահած վերջին դէպքերուն վրայ առնուի Ցուսասանը որ միշտ պարկեշտ ընթացք մը բռնած է։ Ռազմադիրական խորհուրդներ ալ տրուած են Բ. Դրան։*

**** Նոյն թերթը վերապահութեամբ կ՚իմանայ որ Ֆրանս. և անգլ. կառավարութիւնները առաջարկած են միւս պատասխան երկու տերութեանց որ հիմակուընէ իսկ Կրէտէի տրուի այն վերջնական բէմիմը, զոր Թուրքիոյ վերջին նօթը աւելի յարմար ժամանակներու յետաձգած էր։ Իտալիա և Ռուսիա կը կարծեն թէ ժամանակը անյարմար է։*

ԱՏԱՆԱՅԻ ՅԱՒԱԼԻ ԴԷՊԻԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԵՐԿՈՒ ՎԱՒԵՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ համար Ատանայի մէջ ջարդ պատահեցաւ.— Ինչպէս սկսաւ.— Ինչո՞ւ առաջիր չկրցաւ առնուիլ.—Պատասխանատուներ որո՞նք են.

— Քննիչ մարմիներ եւ Պաս. ասեանը ի՞նչ կ՚ըսեն։

Ատանայի մէջ պատահած ցաւալի դէպքը, որ առանց բացառութեան բոլոր Օսմանցիները մեծապէս սրտաբեկեց, պէտք էր որ կառավարութիւնը իրեն աւագ պարտականութիւն համարէր քննել, իր իսկութեան մէջ անոր պատճառները և բոլոր ճշմարտութիւնը երեւան հանելով հեղինակները պատժէր և անգամ մըն ալ սասնի դէպքերու կրկնութեան տեղի չտալու համար ամէն նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնէր։ Մինչեւ հիմա մեր հրատարակած բոլոր գրութիւններուն մէջ միմիայն արդարութեան գործադրութիւնը պահանջեցինք։ Զինք գիտէր թէ կառավարութիւնը մինչեւ հիմա դեռ ինչո՞ւ կը լռէ։ Բայց և այնպէս մենք մեր պարտականութիւնը կատարած ըլլալու համար այսօր Ատանայի դէպքերուն վրայ կը հրատարակենք երկու վաւերաթղթեր, որոնց մէկը խմբագրուած է Ատանա զրրկուած Քնիչ Մարմինի և միւսն ալ Զէյ. Ատանեան կողմէ։ Երկու տեղեկագիրն ալ հարկ համարեցինք հրատարակել դէմ առ դէմ։ (Թանգին)

***

ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

Նեռին գործոց նախարարութեան

Ատանայի ցաւալի դէպքերուն պատճառը և ծագումը քննելու և կրկնութեան մը պարագան արգիլելու համար Ատանա երթալով անձամբ այցելեցինք Տէօրթ Եօլ, Օսմանիյէ, Պաղչէ, Համիտիյէ, Թարսուս գիւղաքաղաքները, իսկ Իսլահիյէ, Հաճըն քաղաքներէն ալ ստացուած տեղեկութիւններով, մեր կատարած քննութեանց արդիւնքը կը հաղորդենք ի ստորեւ։

Ատանայի կուսակալ Ճէվատ պէյին քաղաքը հասնելէն մօտաւորապէս ամիս մը վերջը երկու կուսակցութիւններ կազմուած են քաղաքին մէջ։ Ասոնցմէ մէկուն գլուխը կը գտնուեր Ատանայի արհեստագիտական վարժարանի անօրէն Կէրկիրիցցի Ալի էֆ., իսկ միւսին գլուխն էր Իքիտալ լրագրին խմբագիր Իհսան Ֆիքրի պէյ, որ վերին հակառակ կուսակցութիւնը կը վարէր։ Միւս կուսակցութիւնը մէջը ըլլալով նաև համբաւ աւոր Կէօքտէրէլեանը, վերին կողմնակից էր։ Իքիտալի վերջին քանի մը ամսուան հաւաքածոն երկու կուսակցութիւններու մէջ տիրող հակառակութիւնը կը հաստատէ։

Այս երկու կուսակցութիւններու միջև հետզհետէ սասանցող հակառակութեան պատճառաւ Իքիտալ սկսաւ խլեան ծանր հրատարակութիւններ ընել վերին հակառակ։ Նոյն իսկ երկու կուսակցութիւնները որոշած էին միբիկնկոր սարքել, որոնք ձէվատ պէյի ջանքերով արգիլուեցան. այսպէսով թէև առժամապէս կրնայի եղաւ երկու հակառակորդ կուսակցութիւններու մէջ ընդհարում մը արգիլել, բայց քիչ ետքը ձէվատ պէյի հակառակորդ խումբը իր վերջին միջոցները գործադրեց վերին հրաժարիլ ստիպելու. և կամ աւելի ճիշդը, զայն նախատելէ երբեք չի դադրեցաւ։ Մեանդրոն ժամանակ վիլայէթին մէկ քանի կողմերը՝ «իրամները հայերը պիտի ջարդեն» իսկ միւս մասերուն մէջ ալ՝ «Հայերը իսլամները պիտի ջարդեն»է նման տարաձայնութիւններ սկսան ծայր տալ։ Գործը թէև մինչև Դատական իշխանութեանց ականջը հասաւ՝ բայց կառավարութիւնը գործունէութիւն և կրօրվ չկրնալով ցոյց տալ, բնականաբար այս տարաձայնութիւնները հետզհետէ աւելի սասկացան։ Հայ և Իսլամ տարրերը փոխադարձաբար ոտարեկող այս գաղտնի զրպարտութիւնն զրոյցներուն ազդիւրները և հեղինակները գտնելու և պատժելու մասին կառավարութիւնը չատ անփոյթ շարժած է։ Այս ընթացքը հաւանօրէն աւելցուցած է թէ իրենց շահուն համար անիծեալ իսիպպաեի կուսակիցներուն եւ թէ՝ հաւանօրէն հոյ երիտասարդութեան մէջ գտնուած ազատ կեդրոնացման կուսակիցներու յանդգնութիւնը։ Իրաց այս կացութիւնը Ատանայի իշխանութեանց ազդեցութիւնը գրեթէ ոչինչի վերածած է։ Ակիզ՝ և անապահով կացութեան ընդհանուր մտքերու վրայ բուռ ազդեցութեան մը «Ադիներու կողմը երկու կին և երկու այր իսլամներ Հայերու կողմէ սպաննուած են» ըսելով՝ ցոյցեր ընելու կոչին։ Վերջէն հաստատուեցաւ թէև որ այս տարաձայնութիւնը բոլորովին չինծու և անհիմն էր, բայց սոսկալիապէս այս խօսքը առաջին անգամ բսողը ձերբակալեց թէեւ, բայց ժողովուրդը անոր վրայ խուժելով բռնի ձեռքէն կորցեց ձերբակալուածը։ Բէյ յետոյ կառավարական շէնքին դռան առջեւը և զինուորական պահակատեղին մօտիկ Լութֆիկ անուն Հայ մը իբր լրտես կ՚սպաննեն։ Ոստիկանապետը դարձեալ կ՚ուզէ ձերբակալել հոն գտնուողներէն մէկը որ կը յայտարարեր թէ մարդասպանը կը ճանչնայ։

(Շարունակելի)

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐԸ

315 տարիին մարտ 31 Դշ. օրը Պոլսոյ մէջ պատահած ռեմսիսօնէն անմիջապէս յետոյ Ատանայի մէջ Ապրիլ 4ին Հայերը և իսլամները իրարու արեան ծարաւի ըլլալու ասաֆեան կատաղի կերպով գիրար փողոտեցին։ Այս երկու պատահարներուն զուգադիպութիւնը, երկու դէպքերն ալ իրարու հետ կապակցութիւն մը ունենալով մտեւնոյն արիւնալից ձեռքին արդիւնքը ըլլալուն համոզում մը գոյացնել տուին։ Մէկ կողմէն Հայ լեզուով հրատարակուած թերթերն ալ, չգիտցուիր ինչո՞ւ, առանց հետաքրքրելու սկզբնապատճառը և ճշմարտութիւնը փնտռելու, և միւս կողմէն ուրիշ թերթերէ քաղուածներ արտատպելու հակամէտ Պոլսոյ թուրք թերթերուն հրատարակութիւններն ալ՝ այս մասին սնուցուած տարակոյսը կամ կասկածը ճշմարտութեան տարին հասցուցին։ Բայց Ատանա հասնելով՝ ոյն դէպքին յետաշրջութեան մէկ արդիւնքը ըլլալու մասին մեր կատարած քննութիւններն այդ կէտին վրայ ո՛և է համոզիչ փաստ մը վրայ չկրցինք հիմնել։ Հետեւաբար մէկ կողմէն խնդրելն էութիւնը մեր կողմէն պարզել չանալով հանդերձ, միւս կողմէն ալ ժողովրդին միաքը հանդարտեցնելու և խնդրոյն առնելիք ուղղութեան ուշի ուշով հետեւող օտարներուն ալ ցոյց տալու համար կառավարութեան արդարակորով բաղձանքները և մտադրութիւնները, անհրաժեշտ համարեցինք արագ և կորովի կերպով գործել։ Հետեւաբար եղած բոլոր քննութիւններու և ազդարարութիւններու համաձայն առաջին և գլխաւոր պէտք համարեցինք սոյն եղեռնագործութեանց հեղինակները ձերբակալել և անոնց նկատմամբ օրէնքին տրամադրութիւնները գործադրելով հարկ եղած պատիժը տնօրինել։

Ինչպէս որ ցոյց պիտի տան տարեւցառալ բերուած պատճառները, նկատելով որ այս կերպ ընթացք մը երկրին և պետութեան օգտակար արդիւնքներ չպիտի տան, և Զէյ. Ատեանին կողմէ նախապէս ընդունուած ծրագրին համաձայն՝ կատարեալ արագութեամբ ու կորովով գատաւորութիւնները չարունակելով հանդերձ, հարկ համարեցինք մանրամասն և ընդարձակ քննութիւն մը ընելով՝ այն տեղեկագիրը խմբագրել, և ձեռք առնել, այն մտիոցները որոնք հաստատապէս կը կարծենք թէ մեղաւորին և ժամանակին կատարելապէս կը պատշաճին։

Մեր Ատանա հասնելէն ի վեր, այսինքն երկու ամսոյ մօտ ժամանակէ մը ի վեր, դէպքերուն բուն պատճառին և ծագման մասին կատարուած քննութի

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՄԱԿԵԴՈՆԻՈՅ ՄԷՋ

Յունիս 1.—Մակեդոնիոյ մէջ ձերբակալուած Հելլէն ապայի մը վրայէն գտնուած է նամակ մը, սա պարունակութեամբ.—«Մեր գործերուն այս պահուս գէշ երթալուն մէկ պատճառն ալ սկիզբէն ի վեր մեր ազգ. անձնուրացներուն գէշ կերպով կառավարուիլն է՝ վարչութեան կողմէ։ Ասոր յանցանքն ալ պէտք է վերագրել ժամանակ ժամանակ այդ անձնուրացները կառավարող սպաներուն հիւպատոսարանին ենթարկուած ըլլալուն։ Որովհետեւ առաջ չեթէները սպաներու հրամանատարութեան ներքեւ էին, բայց վերջերս յանձնուեցան Կրետացի պարագլուխներու հրամանին։ Այժմ գործի վրայ գտնուող մակեդոնական չեթէներուն նախագահ մը ընտրելու համար ոչ ոք աշխատեցաւ։ Մենք այս մասին թէև քանի մը վարչական խորհուրդին խրատներ տուինք բայց բնաւ ականջ կախող չեղաւ։ Կրետացիներէ բաղկացած չեթէներու կազմութիւնը առժամապէս օտար տեղ մը գրաւելու կը նմանի, տեւական չկրնար ըլլալ։ Մեր ընդհանուր ժողովին եկող սպաներէն խնդրեցինք որ «Մակեդոնիոյ ներքին կազմակերպութեան քոմիտէին» որոշման համաձայն մեր գործելու շրջանակը ընդլայնուի։ Ասով մենք շատ աւելի լաւ տեղեկութիւններ պիտի կարողանայինք տալ անձերու եւ տեղերուն վրայ, եւ մեր մէջտեղ ամէն տեղ ալ քոմիթէի անդամներուն զէնքի տակ առնուելու գործը պիտի դիւրանար, հին rեժիմի պաշտօնեաներուն հետ յարաբերութեան պիտի մնայինք։ Նախկին հիւպատոս Էջէլիսաքի եւս արդէն այս մասին ծանուցագիր մը ալ ղրկած էր Յունաստան։ Մեզ մտիկ ընող չեղաւ։ Հիմա Զիլոսի, Բալտսի եւ Սթէֆօսի նման փոխանորդներնիս հիւպատոսարանի մէջ չգտնուելուն՝ մենք անիրաւ կ'ելլենք կոր։ Թէ դուրսէն եւ թէ կրնայէն Մակեդոնիա եկողները բոլորովին օտար ըլլալուն Թուրքերէն խօսող մերայրենակիցներուն զգացումները վառ պահելու մէջ օգտակար չկրցան հանդիսանալ։ Այս պատճառով առաջնորդողի պաշտօնը ետ մնաց։ Այս գործին մէջ ամենամեծ օգտակարութիւն կրնային ունենալ թէեւ նպարավաճառները եւ պանդոկապետները, բայց առնք ալ անօգուտ համարուեցան. կիրակի օրերը գիւղերէն քաղաք իջնող գիւղացիները՝ անպատճառ կ'երթան անոնց քով կը գիշերեն։ Եթէ այդ նպարավաճառներուն կամ պանդոկապետներուն կարեւորութիւն տրուէր՝ շատ մեծ գործ տեսնել կարելի էր, անոնց միջոցաւ գիւղացիներուն հայրենասիրական զգացումները զրգռելով. եւ այս բանը անոնք կ'ընէին քանի որ ամէն ազգաւէր անհատի պարտքն է։ Զէքիի նախկին մեր դիւանատարներէն Սթէֆօի, որ հինգ Գուլկար ապանած է ու տարիի մը չափ ալ Պալքանի մէջ մնալով մեր երկիրը երախտապարտ բրած է, եւ Մանաստիրի պարծանքն է, բնաւ օգնութիւն մը չենք ըներ։ Մինչդեռ ծոյլ մեղուներու նման հիւպատոսները կ'ապրեցենք։»

*** Յունիս 28ին Բալպայի մէջ կը ձերբակալուի իսլամ մը որ քրիստոնէութիւնը ընդունած ու գլուխը գլխարկ դրած էր։ Ոստիկանները ասոր ընթացքէն կասկածելով Կոնիս օթելի առջեւ թէեւ կ'ուզեն ձերբակալել, բայց յիշեալը «մի մօտենար կ'այրեմ» կ'ըսէ։ Ուրիշ ոստիկաններ վրայ հասնելով ձեռքէն առնել կ'ուզեն հեղլէն. պատական վեցհարուածեանը։ Ասոր վրայ մարդը «քրիստոնեայ եղողը վազէ» կը պոռայ, որուն վրայ հարիւրաւոր քրիստոնեաներ կը հաւաքուին, և անձնօրէն ալ այս խառնաշփոթութենէն օգտուելով կը փախչի։ Վերջերս Տրամայի յոյն մետրապոլիտին Պոլիս զրկուած մի ջոցին միւնոյն անձը որ հելլէն հիւպատոսարանէն վիզէ եղած անցագիր մը ունէր, Միչօ, կամ Տիմիդրի Վասիլ անուններով Միւսիւ Մայէրի վաճառատան առջեւ կեցած՝ քրիստոնեայ ժողովուրդը կառավարութեան դէմ ապատամբելու կը գրգռէր։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց, որ կատարուած քննութիւններով հաստատուեցաւ թէ Բիրէմիտէցի Սատէտտին պէյն Ապէտրն անուն իսլամ մըն է։ Թուրք թերթերը խստիւ կը պախարակեն Քավալայի հելլէն հիւպատոսը՝ որ գիտնալով վերոյիշեալին իսլամ ըլլալը՝ անոր անցագիր հանել տուած է դայն Թուրք իշխանութեանց մօտ իբր Վոլոսցի ներկայացնելով։

Վանի եւ Պիթլիսի նահանգներուն մէջ կարգն ու անդորրութիւնը ապահովելու համար զինուորական շրջանակներուն մէջ կը խորհուի անմիջապէս գործադրել այդ նահանգները շրջուն վաչտեր ղրկելու և հանրային խաղաղութիւնը վրդովող խռովարարները զսպելու ծրագիրը։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ նոր օրէնքը, որ քննարկուեցաւ Երեսփ. Ժողովէն և Մեսաքոյսէն, վաւերացուեցաւ կայս. Իրատէով։

«ԹԱՎԻՐԸ ԷՖԷՐԵԱՐ» կը գրէ թէ Ս. Պատրիարք Հօր Մեծ Եպարքոսին և Ներքին գործոց Նախարարին ըրած դիմումին հետեւանքով Ատանայի վալի Մուսթաֆա Զիւնի փաշայի պաշտօնանկութիւնը որոշուեցաւ և կայսեր հաղորդուեցաւ։

ԿԱՄՈՒՐՋՆԵՐՈՒ հասոյթը գալ տարուընէ սկսեալ քաղաքապետութեան պիտի յատկացուի։

ՑՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ «ԺՈՒՌՆԱԼ»Ը.—Օսմանիշէր Լոյսի մէջ կը կարդանք.—«Հաւատի աղբիւրէ կ'իմանանք թէ Տիեզերական Պատրիարք Տ. Եսայիա Սրբազանին նորագրութեամբ, Բ. օր, կէս օրէն ետք, ժուռնալ մը գտնուեր է Սելոզին երեւան հանուած ժուռնալներուն քննութեան և դասակարգման ժամանակ, որ այս պտուտս կը կատարուի Պատերազմական պաշտօնատան մէջ, յանձնաժողովի մը կողմէ, զոր կը կազմեն երեսփոխան Հասպիկ և Ապէտին էֆֆենդիներ ու մէկ քանի ոգաներ։ Խնդրոյ առարկայ ժուռնալը գրուած է 1908ին, երբ Գուլկար էկզարքարանը բանակցութիւն կը կատարէր հանգուցեալ Մագուտա Սեպուհ պէյի ժառանգորդներուն հետ, գնելու համար այս վերջնոյն սեփական մէկ չէնքն ի Շիշլի, էկզարքարանը հոն հաստատելու նպատակաւ։ Այդ, Տիզէրական Պարիսարքը արգիլելու համար որ էկզարքարանը հաստատուի Բերա, գահընկէց Սուլթանին տուեր է այս ժուռնալը, որուն մէջ ըսուած է թէ էկզարքարանը երբ հաստատուի Սելոզի մօտ, անոր յատակագիծը պիտի հանէ, ինչ որ շարունակական վտանգ մը պիտի ըլլայ Սուլթանին ապահովութեան համար։ Այս ժուռնալին հետեւանօք, էկզարքարանին հետ բանակցութիւնները խզուեցան, հակառակ անոր որ 25,000 ոսկի վճարուած էր, սակայն քանի մը ամիս ետքը, չնորհիւ այն առենուան կառավարութեան վրայ ի գործ դրուած ճնշումին. բանակցութիւնք վերսկան և յաջողութեամբ պակուեցան։ Ինչպէս յայտնի է, էկզարքարանը այժմ հաստատուած է Մագուտա Սեպուհ պէյի ապարանքին մէջ։ Բաց ի այս մեծադղորդ ժուռնալէն, երեւան հանուեցաւ նաև այժմ պաշտօնի վրայ գտնուող նախարարի մը ժուռնալը, և երեւան հանուեցան նաև այժմ բարձր դիրքեր գրաւող սպաներու սառագրութեամբ ժուռնալներ։»

*** Մօնիթէօր կը գրէ.— Այս հրատարակութեան մէջ ոչ թէ ճշմարտութիւն, այլ նպատակ կայ օսմ. զանազան ազգերը իրար ձգել, որուն օտար թերթի մը համար ինչ չան ունենալը չենք հասկացած։ Առաջին անգամ չէր որ Տեւsօն թերթը —որ իր գաղթականութեան գործերով զբաղելու բաւական նիւթ ունի— կը ջանայ իրեն չվերաբերած գործերու մէջ մըտնել։ Իր հրատարակութեան նպատակը անտարակոյս անսպասա է ազգի մը զոր լաւ կ'ընէր յարգելով, բայց որովհետեւ փափկանկատութիւնը իր զօրաւոր կողմը չէ կ'ուզէ օսմանցիները իրարու դէմ հանել և իբր գերմանացի՝ կռիւներուն արդիւնքը վայելել։ Եթէ 1908ին էկզարքարանի մասին ժուռնալ մը գտնուած է, խնդիրը քննելու գործը զայն ուսումնասիրելու պաշտօն ունեցող անձերուն կը պատկանէր, որոնք Օսմ. Լոյսի ծառայութիւններուն պէտք չունին։ Եթէ թուրք թերթ մը հրատարակէր այս սանսասիօնալ լուրը, ինչ և է, բայց օտար թերթ մը սկսի անհամաձայնութեան որոմներ ցանել զանազան ազգանութեանց մէջ, ասիկա անզգայութիւն է։ Աւելի հեռուն պիտի երթանք ժուռնալի պատմութիւնը գրուած է ստիպելու համար Պատրիարքը որպէս զի հրաժարի։

ՎԱՂԸ, կիրակի, Սկիւտար Պաղլար Պաչի Չիֆթլիկի կազմնոն 7 հոգիէ բաղկացեալ ինճէ սազի խումբ մը ժամը 9ին սկսեալ, իսկ 30 հոգիէ բաղկացեալ զինուորական պանտա մուզիքի խումբ մը ժամը 10ին սկսեալ պիտի նուագեն. ժամը կէսին չանթէօղներու կողմէ գանթօներ եւս պիտի երգուին։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

Bourse de Paris

30 Յուլիս 1909

Ֆրանսական 3 %	97.72
Օսմ. Միացեալ բացուեցաւ	93.70
» » գոցուեցաւ	93.75
Երկաթուղի	175.—
Պանք Օթթոման	771
Պալիա-Գարասարն	410
Թրանսվալ	71.25
Ռիօ-Թինթօ	1895

ԱԶԳԱՅԻՆ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ՝ ժամը 7ին ատենապետութեամբ Թորգոմեան էֆ.ի։

Նախ խօսք տրուեցաւ կաթողիկոսական պատուիրակ Մլինա էֆ.Զեբաղի որկրաճառ համաբաւութիւնը ըրաւ իր ճամբորդութեան Կաթողիկոսարարաքին տեսակէտով կարեւոր տեսակցութիւններ ունեցաւ Զարէն, Արտաքին գործոց Նախարարին եւ փոխարքային հետ։ Ներկայ չէի այդ տեսակցութիւններուն ըսաւ Զեբաղ էֆ., բայց իմացայ թէ՝ անոնք յաջողած էին։ Կաթողիկոսը յայտարարած է իր տեսակցութիւններուն մէջ թէ՝ Հայերը երբէք անջատողական գաղափար չունին։ Մինաս Զեբաղ յայտարարեց թէ 400ի չափ բանտարկեալներ ազատ արձակուած են, իսկ մնացեալներուն համար փաստաբաններ որոշուած են, որոնք մեղմացուցիչ փաստեր կը փնտռեն՝ զանոնք ազատ արձակելու համար։ Ներքին գործերու գալով Կաթողիկոսը չգիտ ընդունելու թիւն գտաւ ամէն կողմ, քարոզեց եւ հիմա ալ մրաքանութիւնը պիտի կազմակերպէ, Ազգ. Ժողովը կրնայ ապահով ըլլալ թէ իր ընտրած Կաթողիկոսը արժանի պիտի ըլլայ գործին։ Կաթողիկոսը նոյնպէս Կովկասանայուն դիմում ըրաւ Ատենայի առթիւ և անոնք ամէն միջոցաւ պիտի օժանդակեն, ինչպէս արդէն ցոյց կուտան։ Իսկ հիմա հարկ է շնորհակալութիւն յայտնել Ռուսահայ մեր եղբայրներուն որոնք ամէն պատիւ ըրին Ժողովիս ներկայացուցիչին։

Ատենապետին առաջարկութեամբ Ժողովը իր խորին շնորհակալութիւնները յայտնեց Ռուսահայ եղբայրներուն։

Դէորգ Վրդ. Անլանեան կը հարցնէր թէ՝ ի՞նչ պատճառ կար որ զինքը հրաժարեցուցած են. քանի որ հրաժարած չէ և օրինաւոր բացակայ է ինք, ուստի բացատրութիւն կը պահանջէր։

Հրանդ Ասատուր բացատրեց թէ քանի որ Ատանայէ դարձին Խարբերդ պիտի երթար զինքը հրաժարեալ նկատուեցաւ, եթէ կ'ուզէք թող գայ նստի։

Շահրիկեան ևս ըսաւ թէ վարչութեան տեղանին վրայ ալ կայ այդ խնդիրը և Գէորգ Վրդ. իրաւունք ունի, քանի որ երբ հրաժարած չէ, ինչո՞ւ զինքը հրաժարեալ կը նկատեն։

Պարգեւ Փափազեան հարցուց թէ կրօն. Ժողովը ի՞նչ հիման վրայ հրաժարեցուցած է։

Ս. Պատրիարքը բացատրեց թէ՝ Պէրբերը եղած էր. պիտի մեկնէր և պակաս ալ կար մէկ եկեղեցական երեսփոխանի և հետեւաբար նոր մը ընտրուեցաւ։

Վ. Մանուկեան.— Գէորգ Վրդ. քանի որ հրաժարագիր մը չունէր, մենք աճապարելու պատճառ մը չունէինք. երեսփոխան մը կամ կը հրաժարի և կամ կը հրաժարեցուցուի։ Ընդունելով որ սխալ մըն է և սակայն ետ դառնալէն ալ օգուտ մը չենք կրնար քաղել։

Հորոյ.—Փակենք այս խնդիրը և անցնինք օրակարգին։

Ատենապետ.— Ընդունելով որ սխալի մը մէջ գտնուած ենք, բայց քանի որ եղածը եղած է, անհետեւանք թողուցէք իր նամակը։

Ց. Պարոն բողոքեց այս որոշման վրայ և առաջարկեց քուէի դնել։

Զայն մը.—Արդէն ժամ մը անցաւ պարապ տեղը։

Ց. Փոյլամեան, Հորոյ, Պարոն եւ թեր ու դէմ խօսեցան և յետոյ անհետեւանք թողուցեցաւ։

Դեւոնդ Վրդ. Մաքսուտեանի մէկ գիրը կարդացուեցաւ, որով՝ հաւանութիւնի յանձնաժողովը տեղեկագրին մէկ օրինակին իրեն ղրկուիլը կը խնդրէր. որպէս զի պատասուուի պատասխանելու Ազգ. Ժողովին առջև։

Մ. Սեթեան.— Արդէն որոշուեցաւ որ ղրկուի։

Ատենադպիրը.—Դեւոնդ Վրդ.ի կրնայ տրուիլ օրինակ մը. մինչդեռ չըսուեցաւ որ պաշտօնապէս տրուի։

Շահրիկեան.—Երբ ժողովը որոշեր է և տակէ չուզեր օգտուիլ. ըսէ է կ'ուզէ տարիներով զբաղեցնել։ Դատարանի ձեւականութիւնները հոս չեն չգործադրուիր։ Եթէ այդ ընէ յանիսանականութիւն պիտի տայ այս խնդրին։

Ժողովը անհետեւանք թողուց այդ նամակն ալ։

Երեսփոխան Արսէն Արսէնեան հարցում մը ուղղած և դիտել կուտար թէ նախակրթարաններէ ելլող տղոց պետական վարժարաններ մտնելու համար ինչ կ'ընէ Ուսումն. Խորհուրդը. մնայն հրաժարականի խնդիրներով կ'զբաղի։

Յետոյ հարցումին տէրը բացատրեց իր հարցումը և ըսաւ թէ՝ երբ վարչութիւնը ամէն ժողովի յարմար մարդիկ պաշտօնի կը կոչէ, ինչո՞ւ Ուսումն. Խորհուրդին անդամակցութեան կը կոչէ այդ գործէն չհասկցողներ և առաջին դէմը ելլողին օգնութիւն բանելով Ուսումն. Խորհրդոյ անդամ կ'ընէ Յետոյ երկարօրէն չեչտեց կրթութեան մեծ պէտքը և բացատրութիւն պահանջեց թէ՝ ինչ ըրած է Ուսումն. Խորհուրդը մինչև այժմ...

Ձայներ.—Օրակա՛րգ, օրակա՛րգ...

Մ. Մսերեան.—Անկէ առաջ ըսած էի թէ՝ Պատրիարքը բանակցութեան հետ է կրթական նախարարին հետ՝ Գարասան և Շահրիկեան էֆ.ներու ընկերակցութեամբ ի՞նչ եղաւ արդիւնքը.ի՞նչ է այդ խնդիրը։

Շահրիկեան. — (Դիւանին) Իրաւունք չունիք խօսք տալու։

Թորգոմեան.— Մենք պիտի վարենք Ժողովը թէ դուք։

Շահրիկեան.— Ի կարգ կը հրաւիրեմ դիւանը։

Թորգոմեան.—Ե՛ս առէք խօսքերնիդ։

Շահրիկեան.—Չեմ առներ։

Բ. Պօղոսեան.—Վարչութեան անդամ ըլլալը դիկտատորութիւն չի՞ նշանակեր։

Էքսէրճեան քէ.—Դիւանին վրայ այդքան յարձակելու իրաւունք չունիք։

Շահրիկեան.—Այդ ձեզի չվերաբերիր։

Ա. Գասպարեան.— Ուսումն. Խորհուրդս իր պարտականութիւնները լիուլի կատարած է...

Ա. Արսէնեան.—Դուք իրաւունք չունիք բացատրութիւն տալու. ես վարչութեան ուղղեցի խօսքս...

Ա. Գասպարեան.—Մենք մեր գործը...

Ձայներ.—Օրակա՛րգ. օրակա՛րգ...

Մ. Մսերեան.—Իմծի պատասխան մը տալու է. եթէ ոչ օրէնքով պիտի ընդմիջեմ Ժողովը։

Շահրիկեան.—Երկու խօսքով ըսեմ թէ ամէն հարցումի կարելի չէ պատասխանել. այն ատեն այս տեղը գործ չենք կրնար ընել. երբ ժամանակը գայ կը պատասխանենք...

Մ. Մսերեան.—30 հարցումներ կան Վարչութեան ուղղուած ...

Ձայներ.—Օրակա՛րգ, օրակարգ...

Եւ Ժողովը անցաւ օրակարգին՝ որ Երուսաղէմի Պատրիարքի դեմ կազմուած քննիչ յանձնաժողովին տեղեկագիրն է։

Ատենադպիրը կարդաց տեղեկագիրը քննիչ յանձնաժողովին որ մանրամասն քննութիւններէ յետոյ կ'եզրակացնէր թէ՝ Ա.—Լատ Ազգ. Սահմանադրութեան Ցարութիւն Պատրիարքը իր Տնօրէնի ու Նախագահի և Վարչի հանգամանքով գլխաւոր պատասխանատու է ներկայ վիճակին։ Բ. Վանական կանոնագիրը գործադրած չէ։ Եւն. Եւն. բայց նկատելով նաև որ, կրսէր տեղեկագիրը Ցարութիւն Պատրիարք երկար տարիներ ծառայած է ազգին և շրջապատուած էր կարգ մը խոովարար միաքաններով, կ'ընդունի «մեղմացուցիչ պարագայի» դրութիւնը և կը համարի անոր Պատրիարքական տիտուլն հեռացումը՝ միայն իր անկարողութեան պատճառով։ Հետեւաբար այս հիման վրայ միաձայնութեամբ կառաջարկէ Պատրիարքը հեռացնել և Տեղապահ մը ընտրել։

Ատենապետ.— Եղրակացութիւնը լսեցիք. հիմա մտիկ ըրէք նաև երկու նամակներ՝ Ցարութիւն Պատրիարքէն և միաբանութեան կողմէ։

Ցարութիւն Պատրիարք կ'ըսէր թէ՝ իր ծերութիւնը յանցանք կը նկատէ ժողովը. բայցկայսրեր և իշխաններ խոր ծերութեան մէջ պաշտօնավարած են մեթէ դիս դատապարտէք, դատապարտած կ'ըլլաք նաև Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը և կը խնդրէր որ «անարեմիտներու ըսածին կարեւորութիւն չի տայ ժողովը։

Իսկ միաբանութեան նամակը չկարդացուեցաւ։

Մ. Սեթեան.— Տեղեկագիրը այնպէս մը մրմնջարդուած է որ աւելի ամբաստանագիրի մը երեւոյթը ունի, և կ'անուանարկէ այն միաբանութիւնը որ վաղը գուցէ դարձեալ պաշտօնի կոչենք։

Տ. Աճէմեան բաւական երկար խօսելէ վերջ առաջարկեց որ կարող աշխարհական մը ղրկուի։

Շահրիկեան.— «Երուսաղէմը ի՞նչպէս պիտի բարեկարգենք»ի խնդիր չկայ հոս, այլ Պատրիարքի հեռացումը և Տեղապահի ընտրութիւնը որ ըլլայիք բարեկարգութիւններէն մէկն է. մինչեւ հիմա վանքին մէջ վարչութիւնը իր օժանդակը չուներ... (մասնակի ծափեր)։

Հ. Սեթեան.—Այս ծափերը արձանագրեցէք։

Իսկ Շահրիկեան չարունակելով առաջարկեց որ անմիջապէս Տեղապահի ընտրութեան ձեռնարկուի։

Ա. Գասպարեան որ տեղեկագիրը ստորագրողներէն մէկն էր, հարցուց թէ՝ Ժողովը տեղեկագրին եզրակացութիւնը կ'ընդունի՞ թէ ոչ։

Ց. Ագիլեան.—Առաջարկեց որ քուէի դրուելով վերջ տրուի վիճաբանութեան։

Պ. Փափազեան.—Կ'ընդունի՞ք եզրակացութիւնը...

Ձայներ.—Այո՛, այո՛, այո՛։

Գեղամ.— Բայց...

Ձայներ.—Քուէ՛, քուէ՛, քուէ՛...

Մ. Սեթեան.—Կ'ուզեն խզդել ձայները...

Հ. Ասատուր. —Տեղեկագրին հակառակ ո՛վ որ խօսք ունի թող խօսի։

Վ. Մանուկեան.— Կարդացուած տեղեկագիրը թէեւ ճշդած է ամբաստանութիւնները,բայցտեղեկացանք նաև թէ անկարգ միաքանութիւն մը կայ եղեր և Պատրիարքը դիմում ըրեր է վարչութեան որ զգուշին,բայց մտիկ չեն ըրեր...։Ցարութիւն Պատրիարքը չեմ չքմեղացներ, բայց ինչո՞ւ անկարգ միաքաններու դէմ եղած բողոքը նկատողութեան չէք առներ։

Ձայներ.—Առանց վերջէն։

Վ. Մանուկեան(չարունակելով բեմէն). —Օրինական տեսակէտով երբէք թոյլատրելի չէ որ Պատրիարք մը քննդատուած ատեն անոր հետ մէկտեղ նկատողութեան չառնուի նաեւ անկարգ և ըմբոստ միաքաններու խնդիրը։Միայն որոշում չտանք, այլ պէտ է կարենանք ատոնք գործադրել տալ։ Տիսքուրին մէջ կայ, սա պարագան որ՝ երբ պատրիարքը մեռնի տեղը գայմագամ մը կը դրուի։ իսկ վէֆիլ կը դրուի երբ ո և է գեղծումի մը հետեւանքով՝զայն հեռացուցուի։ Անոր անձին վէֆիլ չենք կրնար կարգել,այլ աթոռին՝ և այս պարագան պիտի ճշդենքմերմատուցանելիքմազպաբանմնդ։ Ի՞նչ են հոս գտնուող 7—8 միաքանները, ըմբոստ են թէ ո՛չ, քիչ մը վերջը դուք տեղապահ մը պիտի ընտրէք, ո՞ւրեմ. Երուսաղէմի միաքաններէ՞ն. բայց չէ՞ որ անոնց ամէնքը մէկ արատաւորած եւ ամբաստանուած են. ո՞րն է մեղաւորը, ո՞րն է անմեղ. հետեւաբար այդ որոշումը գործադրելէ առաջ նախ յանցաւորները և անմեղները որոշելու և յետոյ կատարելու է ընտրութիւնը (ազմուկներ) այսօր կը պոռաք և կ'ընարէք տեղապահ. բայց երկու տարիէն վանքը պիտի տեսնէք կործանած...

Մ. Սեթեան.—Շատ մը անպատեհութիւններ պիտի ծագի այս խնդիրը, տեղապահ մը պիտի ընարենք.բայց ո՞վ և ո՞ւրէ, միաքանութիւն ուրէ՞ պիտի գտնենք քանի որ ամէնքն ալ ամբաստանուած են. կ'առաջարկեմ որ փոխանակ տեղապահի. երեսփոխան մը ղրկուի հոն։

Գեղամ Տէր Կարապետեան.— Այնպէս մը կարգադրենք այս խնդիրը որ նոր վէրքեր չբացուին, հետեւաբար ես ալ կ'առաջարկեմ որ փոխանակ տեղապահի փոխանորդ մը ղրկենք։

Մ. Սուրեան.—Ի՞նչ վստահութիւն տանինք թէ վաղը Տեղապահն ալ այսօրուան Պատրիարքին ճամբան չպիտի բռնէ. պէտք է փոխանորդ մը որ հոն երթայ և հետեւ ալ աշխարհական պատգամաւորներ որպէս զի անաչառ քննութիւն մը կատարեն։

Ց. Պարի Օրինակով մը բացատրեց և ըսաւ թէ՝ Ցարութիւն Պատրիարքը դուրս հանելու է նախ, որպէս զի յետոյ կարելի ըլլայ միաքանները քննել և դատապարտել։

Ձայներ.—Վիճաբանութեան փակում...

Ձայներ.—Քուէ՛, քուէ՛, քուէ՛...

Դիւանը քուէի դրաւ և մեծամասնութեամբ վիճաբանութեան փակումը որոշուեցաւ։

Հ. Խօճասարեան.—Վարչութիւնը պէտք չէ միշտ հոս սպառնալիքի և դաս տալու ձեւով խօսի. Ազգ. Ժողովը իրմէ շատ աւելի բարձր է։

Շահրիկեան.— Երբ Վարչութեան հետ կապ ունին խնդիրները այն ատեն վարչութիւնը կրնայ միշտ իր դիտողութիւնները ընել։

Տեղապահի խնդրին առթիւ առաջարկութիւն մը բերելու համար հինգ վարկեան դադար տրուեցաւ, ուրիկ վերջ Ա. Գասպարեան և Վ. Մանուկեան բերին մէկ մէկ առաջարկներ։

39 հոգիի դէմ երեք քուէով և շատեր ալ ձեռնպահ մնալով ընդունուեցաւ Ա. Գասպարեանի տեղապահ մը կարգելու հետեւեալ բանաձեւը։

«Ժողովս յետ վիճաբանութեան ընդունելով քննիչ յանձնաժողովոյ տեղեկագրին եզրակացութիւնը, կ'որոշէ Ազգ. Սահմանադրութեան 19րդ յօդուածին վերջին հատուածին զօրութեամբ հեռացնել Տ. Ցարութիւն Սրբազանն իր պատրիարքական աթոռէն անոր պաշտօնը անմիջապէս յանձնելով Տեղապահի մը։»

Տոքթ. Տաղատեան.—Պէտք է «հեռացնել» բառը լուսաբանել. քանի որ կուզենք գիտնալ թէ վանքին դուրս պիտի հանուի թէ հոն պիտի մնայ, որովհետեւ 80ամեայ և օգտակար եղող ծերունի եկեղեցական մը չենք կրնար դուրս հանել վանքէն։

Ժողովը յայտնեց թէ վանքին մէջ պիտի մնայ։ Յետոյ Տեղապահի մը ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ և քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ Լիմիրեի Առաջնորդ Դանիէլ Վրդ. Ցակոբեան 39 քուէով։ Իսկ Օրմանեան Ա. Տրդատ եպս. Պալեան Ա. քուէսացան՝ սոպիտակ 3 քուէ։

Ատենապետը մաղթանքներ բրաւ նորընտիր Տեղապահին համար, որուն Շահրիկեան Վարչութեան անունով պատասխանեց թէ՝ միայն Տեղապահ ընտրելով չլմնար խնդիրը, այլ Վարչութիւնը պիտի առաջարկէ որ Տեղապահին հետ աշխարհական ներկայացուցիչ մըն ալ երթայ վանքին տնտեսական զեկը ձեռք առնելու համար։

Յետոյ պատրաստուեցաւ տեղապահին մազպաբան որ երեսփոխաններու կողմէ ստորագրուելէ յետոյ մատուցուեցաւ։ Բ. Դրան։

Ժողովը անցաւ օրակարգի Գ.րդ խնդրին ընտրելու համար Կրօն. Ժողովոյ պակասեալ երեք անդամները։ Քուէարկութեան արդիւնքին համաձայն Կրօն. Ժողովոյ անդամ ընտրուեցան՝ Տ. Տ. Մաղաքիա եպս. Տէրունեան, Արսէն վրդ. Վահունի եւ Գարեգին Վրդ. Խաչատուրեան։

Ժողովը վերջացաւ ժամը 10 ուկէսին։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ

երեկ Վանայ առաջն. ընտրելի նշանակեց վախճանած Վանքեան Ս.ի տեղ Յակոբ Աշտ եպս.ը։ Քիրի առաջ. ընտրելի նշանակեց Նիկողոս Պրանկիւլեան, Պակ Խորենան և Շաւարշ Սա՛սակեան վրդ.ները։ Եդեսիայի համար ալ կորին Էլլիտիրէմեան, Արսէն Վահունի և Արտաւազդ Գալէնտէրեան վրդ.ները։ Հաստատեց Ռոստոմայի Գաւառ. Ժողովը։

ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՊԱՐՏԻԶԱԿՑԻ ասկէ առաջ խնդրագրով մը դիմում ըրած էր վարչութեան և խնդրած էր որ պատուոյ առեան մը կազմուի և լսուի ինք ալ, քանի որ իրեւ լրտես ամբաստանուած էր։ Եւ Ժողովը մինչեւ հիմա չէր ուզած ո և է կերպով լսել, քանի որ Ազգ. Ժողովի մէջ Վահան վրդ.ը ամբաստանողը վարչութեան անդամներէն Շահրիկեան էֆ.ն էր։Վահան վրդ.միշտ պնդեցնակայն պահանջելով որ հաստատուի իր մասին ըսուածը և կամ արտօնուի որ դատարան դիմէ և հոն դատուի։ Թէև վարչութիւն և Պատրիարք Վահան վրդ.ը լռեցնելու և խնդիրը կարճ կապելու համար նախապէս պաշտօն մը կամ ամսական մը տալ առաջարկեցին, բայց յիշեալ ամբաստանեալ վարդապետը միշտ մերժեց։ Երկի դարձեալ Խառն Ժողովոյ առենապետին նամակ մը տուաւ որուն մէջ կոչում կ'ընէր անոր դատաւորի խղճին միշտ պահանջելով որ պատուոյ առեանը կազմուի, ըսելով որ հակառակ պարագային ինք պատասխանատու չէ այլեւս եթէ դիմէ դատարան։ Վարդապետը Ժողովին ներկայութեան կանչուեցաւ և բացատրութիւնները լսուելէ յետոյ յայտարարուեցաւ որ յառաջիկայ երեքշաբթի Խառն Ժողովի օրակարգը անցուած է իր խնդիրը և նոյն օրը անպատճառ նկատողութեան պիտի առնուի։

ԵՕԱՆԷՍԻԱՆԻ ԿՏԱԿԸ. — Բարեյիշատակ հանգուցեալին մէկ մնուկ ձեռագիրը և երկու մնուկ գիրքերը որոնք էր Մայրն ուսական դեսպանատան մէջ, Ս. Պատրիարք Հօր կողմէ տրուած գիրքով մը երէկ փոխադրուեցան Պատրիարքարան։ Այժմ տեսնենք ի՞նչ պիտի ըլլայ այս կտակին խնդիրը և ի՞նչպէս պիտի գործածուի 6000 ոսկին, զոր հանգուցեալը յատկացուցած է իր կիսաւարտ բանասիրական աշխատութիւնը շարունակելու։ Իսկ միւս գումարը՝ 30,000 ոսկին, — որուն 14,000ը պատրաստ է, իսկ մնացեալը պիտի գանձուի Գարավասիլիներէն, որոնց կալուածները գրաւի տակ առնուած են — մինչեւ որքերու յատկացուած է։ Հիմա Ազգը կը գտնուի Ատանայի պէս մեծ ազէտի մը առջեւ. հաղարաւոր որքեր կան անօթի, մերկ, անպատսպար և կը կարծենք թէ՝ Վարչութիւնը ասկէ աւելի յարմար եղանակ մը չպիտի գտնէ, բարեյիշատակ Եօանէսքուի կտակը լաւագոյն կերպով գործադրելու համար։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ երէկ ալ նիստ գումարեց ինչպէս կ'երեւի քիչ մը վերը հրատարակուած որոշումներէն։ Բայց խնդիր է թէ՝ սահմանադրական օրերու մէջ ինչպէս կ'ըլլայ որ ո և է Ժողով կը վարուի այնպէս, ինչպէս կը վարուէին հին չրջանի վարչութիւնները։ Այդ օրերուն ժողովները կը գումարուէին և յետոյ ատենադպիրը թերթերուն կը հաղորդէր մէկ քանի սուլա սապօնա ցգաւեմազ, առաջնորդի, քահանայի կամ թաղականի խնդիր, ուրիկ վերջ անմիջապէս ասկէն կ'աւելցնէր՝ «Ժողովը ատենցմէ դատ զբաղեցաւ յարաբերական խնդիրներով»։ Եւ գիտէք ինչու այս անօրինութիւնը. որովհետեւ վարչութիւնը վերջին օրերս մէկ որտմտած էր մեզի՝ խմբագիրներուս դէմ, որ յաջողած է ինք իր ըսել չուզածները։ ո և է կերպով առնելով հրատարակել։ Բայց վարչութիւնը իր բոլոր անդամներով և իր բոլոր «ակզուռնքային հարցեր»ով պէտք է գիտնայ թէ՝ սահմանադրական վարչութեան մը ընթացքի չէ այս, այլ... հին ռէժիմեան վարչութեան մը, որուն մէջ ալ այսօրուան պէս լեցուն էին... պաշտօնեաներ։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔԷՆ.—Թրոյի Գեղարուեստից Վարժարանի գծագրութեան ու նկարչութեան ճիւղէն երկու շատ յաջողակ Հայ շրջանաւարտուհիներ ունեցանք այս տարի — Օր. Վերոնիքա կ. Կիւրեան և Օր. Անուշակ Մ. Իգնատիոսեան։

Օր. Վերոնիքայի կտաւի կորովը, յամառ յարատեւութիւնը ու անխոնջ աշխատասիրութիւնը՝ որով երկրորդ մրցանակի արժանացաւ՝ մասնաւոր յիշատակութեան և շնորհաւորութեան արժանի է։ Իր նկարներուն մէջ —որոնցմով չենքին պատերը գեղազարդուած էին— ամենէն ուշագրաւ կէտը լոյսի և ստուերի լաւ բաշխումն է։ Խոստմնալից կարողութիւններ ունի Օր. Վերոնիքա։ Մեծագոյն յաջողութիւններ կը մաղթենք։

Յունիս 16, Զորեքշաբթի կէսօրէ վերջ,

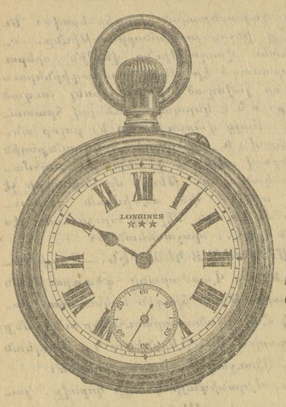

ԼՈՆԺԻՆ

Աշխարհիս միակ ամենարնչիր ժամացոյցը, պատուոյանակս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային Նախարարութիւններէն :

ՀԱՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ կերթ ճաշակի և ուղիղ դատողութեան տէր ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին.— Որովհետև ճշգրտութիւն, տոկունութիւն, նրբարուեստ աշխատութիւն և վայելչաձեւութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն եւ ըլլալէն երաշխաւորուած են։ Ինչո՞ւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ և ամենաարագ վաճառուածն է.— Որովհետև հանրայի կերպով կ'իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումներն և իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գլխ համանման արտադրութիւնները։

3 մեծագոյն մրցանակներ.—Անվերս (1885), Բարիզ (1889), Պրիւսէլ (1897), Բարիզ (1900), Միլան (1906)։
2 արտաքոյ մրցման, ոսկեայ մեդալներ.—Ժընէվ (1896), Թուն (1899)։
4 Սեռերի մրցանակներ, 35ի աւելի ուրիշ մրցանակներ Նեօշատէլի դիտարանէն։
16 ճեմարաններ.—Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատէլֆիա, Անվերս, Ամսթէրտամ, Զիւրիխ, և.ն., և.ն.։

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷԶՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ Մեծ Շուկայ, Մահճազանբար, 44—49. Կ. ՊՈԼԻՍ

Ամէն տեսակ գոհարեղէն պատրաստ կը գտնուին. յանձնարարութիւնք եւս կընդունուին։
Կը խնդրուի գաւառի մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտք ներկայացնելէն առնուազն մէկ ամիս առաջ դրկել իրենց ապարանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար։

ՇԱՀԵԿԱՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.—

Վերջերս Լոնժին ժամացոյցը ապօրէն յարձակումներու առարկայ եղաւ մրցակից վաճառանիշի մը ներկայացուցիչին կողմէ, որուն ի գործ դրած ամազիւռ միջոցներն այպանուած և մերժուած են սակայն բուն իսկ գործարանէն։ Օգտակար է յիշեցնել հոս թէ 4 տարիէ ի վեր Նէօշատէլի Դիտարանին մրցումներուն ընդունուած բոլոր Զուիցերական գործարաններուն մէջ՝ Լոնժին գործարանը առաջինն է որ ամենակատարեալ յաջողութեամբ մասնակցած ըլլայ սոյն մրցումներուն, ըստ որում ամէն տարի անխափան ստացած է սեռերի բարձրագոյն մրցանակը և, բաց ասելէ, 35է աւելի ուրիշ մրցանակներ շահած։ Եթէ Լոնժին ժամացոյցին ստացած պատիւներուն կատարեալ մէկ ցուցակը կազմել հարկ ըլլար, լրագրի մը սիւնակները չպիտի բաւէին, մինչև իսկ առանց յիշատակելու պիեզերական ցուցահանդէսներու բազմաթիւ վարձատրութիւնները, ի մէջ այլոց 3 մեծ մրցանակ, 2 արտաքոյ մրցման եւ 16 ճեմադրամ, որոնք անոր շնորհուած են ոչ միայն բարձր ճշգրտութեամբ տրակուող մասնաւոր մեքենաներուն համար, այլ առանց բացառութեան ընդհանուր արտադրութեանց համար, ինչ որ սոյն վաճառանիշին տեսած է իր տիեզերական հարաբերութեան մէջ։ Իր տեսակին մէջ միայն է այն յաղթանակը զոր Լոնժին ժամացոյցը տարաւ, նաւապետ Պէռնիէի հրամասարութեան տակ Մ. Նահանգներէն դէպ ի Հիւսիսային բեւեռ մեկնող արշաւանքին առնն, միայն 4 երկայնդեղանի տարբերութիւն մը ցոյց տալով 429 օր տևող սոյն ուղեւորութենէն ի դարձին։ Լոնժին ժամացոյցը նոյնչափ արիութեամբ կը դիմագրաւէ Քիւսի (Անգլիա) և Ուսչինկբրնի (Մ. Նահանգներ) Դիտարանները, որպէսզի նէօշատէլիցիներ, և անոնց տեղ միւնոյն յաջողութիւնները հերով՝ իր կարողութիւնը սիլամ աւելի կը շեշտուի իրը նախապէս ժամագործական ճարտարարուեստին մէջ տեղի ունեցած կատարելագործումներուն։ Լոնժին գործարանին արտադրութիւնները պաշտօնապէս ընդունուած են Մ. Նահանգներու և Իտալիոյ ծովային նախարարութիւններէն, ինչպէս նաև հին և նոր աշխարհներուն երկաթուղիներու բազմաթիւ ընկերութիւններէն. առանց առարկութեան Լոնժին ժամացոյցը ընդհանուր աշխարհի ամէնարնտիր վաճառանիշն է և իր արժանաւոր համբաւը չի դադրիր տարածուելէ։ Վարկաբեկումը զոր մէկ քանի մրցակիցներու արհեստական նախանձը պիտի ուզեր առաջ բերել բնաւ չի կրնար վնասել անոր, այս տարբեր իր եղական յատկութիւնները գեր ի վերոյ կը հանդիսացնեն զայն ամէն յարգանքէ։

Թուրքիոյ համար
Ընդհանուր Ներկայացուցիչներ
ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷԶՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ

ՇՈՒՐՈՅԻ ՊԱՀՐԻԹԷՏԷՆ

Ֆանէլա եօրման, տուէա 3000 պէէր մաէսի 46 գրուշ, իչ ֆանէլասը մէթրօ 12000, պէէր մէգրօսը 42 գրուշ 3 փարա։

Սառաքիրը պարիրէի չտանէ իչուն լիւգիւմ օրան իւչ պէն տաէա ֆանէլա եօրդանրէն պէէրի 46 գրշ. տա օն իքի պէն մէթրօ իչ ֆանէլասընէն պէէր մէթրօսը տա օն իքի գրուշ պէշ փարատա թալվալի էօտանէսինտէ օրուզ բուսի թէմուզէն օն սէքիզինճի հուտաս երթէսի ագշամը տաւթ տօգուզա գատար եկուզսէ իչ թէնզիւի գապուլի իչէ գարարը գանթոի եճբուսը մուգարրէր պուլունմը օրտուզընտան օլ վէճէչէ իթտարնտ թարիզ օրանլարընտ թէէմինատ ագէէլերինի միսեթատրզէն Պարիչէ լեվագիմ տայրիչէնտէ կէլմէէրի իան օրտուզը։

15 թէմուզ 325

***

Պապէլ վափորը Հիւսայունը կէօյերթէսինին տերէսեթը միւնագասա պուլունան թամիրաթընէն բուսի թէմուզէն 22նճի կիւնի իճապէլի էվվէլկիսի վէ չէնգը մէգքիւրէն 27նճի փագար երթէսի կիւնի տաիսի 100տէ 3 թէնզիւի գապուլիչէ իճապէլի գաթիչէսինին իճբասը մուգարրէր պուլնտրընտան օլվէճճ իչէ թէնզիւլաթա թալվալ օրանլարընտ թէէմինատ ագճէլերինի վէ եսիսա միւթէպէր քէճիալէթնամէլերինի միւսթասրզէն չուրպի պարիչէ լեվագիմ տայրիչէնտէ կէլմէէրի իան օրտուզը։

16 թէմուզ 325 1—3

ՊԱՆԳՏՐՍԱԼՕՆԻՐ

Մասնաճիւղ Գալաթիոյ.— Գամանոս խան։

Գոլոյ Գործակալութիւն.— Քարտերը օգտագործուելու բասսինին դիմաց Աչիր էֆ. Քրիւթիպանէ փողոց։

Գոլոյ Գործակալութիւնը, Գալաթիոյ մասնաճիւղին նման, կը կատարէ Պանգքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններ։

Գործակալութիւնը կը կատարէ նաև գանձումներ Թուրքիոյ բոլոր գաւառներուն, ինչպէս և Արտասահմանի համար։

ՏՕԿՏՕ. ՏԻԳՐԱՆ Է.Ֆ. ԹԱՊԻՊԵԱՆ

ՎԻՐԱԲՈՑԺ — ԲԺԻՇԿ

Ներքին հիւանդութեանց մասնագէտ

Ամերիկեան բժշկական համալսարանէ շրջանաւարտ, 20 տարուան փորձառութեամբ ծանօթ Ամերիկեան և Անգլիական նորագոյն մէթոտներով չափահասից և տղայոց, ինչպէս նաև կանանց յատուկ ամէն տեսակ ներքին խօցերը, այլազան գրօնիկ հիւանդութիւնները, մորային ախտերը, ջերմամիզութիւնը, ֆռանկախտը բուժելու պատրաստ բազմավաստակ Տօքտ. Տիգրան Է.Ֆ. Թապիպեան, Նիչլիի մեծ պողոտային վրայ Անանեան ափաթիմանը իր տունը մէջ հիւանդ կ'ընդունի բացի կիրակէ ամէն օր, մինչեւ կէս օր։ Ցիչեալ բժիշկը յաջողապէս պատրաստ է դարմանելու, նաև գործողութիւնը անկարելի կամ անբուժելի դարձած դժնդակ ախտերէն գանուերը, ըստ դրութեան Փրոֆ. Ձէգուպիի և Հանրի Սէլքիի։ Կէսօրէ վերջ բացի կիրակէէ և հինգշաբթի կը կը գտնուի Պոլիս նոր նամակատան դիմաց Ֆէքուէ պէյ խանի իր մասնաւոր դարմանատան մէջ, և հինգշաբթի կէս օրէ ետք Գատրգիւղ Բազար ճատտէի, Սգավրի Նէգօլպիտա էֆ.ի դեղարանը։ Ուրբաթ օրեր ձրի։

5—36

ՀԱՅԵՆԱՆԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՆ
ԳԻՆԵՐՈՒԹԻՒ ԵՒ ՅԵՐԿՆԱՑ
Կ. Պոլիս, Մահրիգիւղ, Սալգ Աղան
Լատին եկեղեցւոյ փողոց

Բ. ՇԵՐԶԱՆ

Կրթարանս առաջին չրջանը բոլորեց ընդհանուր համակրութեան մէջ։ Տնօրէնութիւնը քաջալերուած յառաջիկայ Բ. դրշրջանին համար ինչ ինչ կարգադրութիւններ և ուսուցչական յաւելումներ ըրած է։

Այն ծնողք՝ որոնք կը փափաքին իրենց զաւակները վարժարանիս խնամոց յանձնել, կը հրաւիրուին վարժարան ամէն օր մինչեւ կէս օր, ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար և ստանալու իրենց զաւակաց մասին։

Մանկապարէզը կը բացուի օգոստոս 3ին, Նախակրթարան Օգոստ. 24ին, Ուսումնարանը Օգոստոս 31 Բշ. և նոյն օրէն դասախօսութիւնք կը սկսին։

Վճարմանք ցերեկեմնեներուն համար եռամսեայ, իսկ գիշերօթիկներուն վեցամսեայ կանխիկ, աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար տնամէջ կամ նամակաւ դիմել Տնօրէնութեան։

Հիմնադիր-Տնօրէն
ՊՕՂՈՍ Ց. ՊԷԶԱՉԵԱՆ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՀՐԱՇԱԼԻ ՀՐԱՇԱԼԻ
Փուքագիէ տուեով

ՎՕՇԻՆ

WASHENE

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՕՃԱՌ ԼՈՒՍԱՑՈՒ ՀԱՄԱՐ

ինքնին կը լուայ եւ կը մաքրէ 15 վարկեանի մէջ առանց գործութեան մեքենայի, գրիչներ եւ նոյն իսկ լուացարարուհիի ամէն լուացուելիք իրերէներ՝ ըլլան բամբակեղէն, բրդեղէն կամ մետաքսեայ, մինչեւ իսկ ամենանուրբ թիւլ եւ մանթէլ։

Խնայողութիւն ժամանակի, ծախքի եւ աշխատութեան

Խիստ հակահիգիենական եւ բոլորովին անմնաս

Վօշինով լուացուած իրերէները 25 առ հարիւր աւելի երկար կը դիմանան քան ոչ է ուրիշ միջոցով լուացուածները։

200 ոսկի հրաշխարհորութիւն

Փորձեցէք եւ պիտի համոզուիք

Փնտռեցէք գլխաւոր նպարավաճառներու քով։ Դին նու. կէս դահեկան հատ։

Ընդհանուր ներկայացուցիչ Տանդարանի, Գալաթիոյ, Թուսմանիոյ եւ Մերձաւոր Հայոց համար՝

Ե. Մ. ՄԱՎԻ

Սոֆիա, Վառնա, Ֆէռլիզ

ՍԻՍԱՒՈՒՐԻ. Բրգոյն խան Ա. Ս.

Կը գտնուին նաեւ ամերիկեան ընտիր տեսակ լուացքի սուրիչ օճառներ։

Ներկայացուցիչներ կը փնտռուին գաւառներու համար։

ՏԵՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՍՈՂՈՄՈՆ Ա. ԴԱՊՕՅԵԱՆ

ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՍԱՐՆԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐ
ԿԸ ԳՏՆՈՒԻՆ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ։
ԱՐԻՆԻՆԳԱՐԻԱՄԵՆԻՆ ՄԵՆ
ՀԱՆԴԵՍԻՐԵՑԵԼԻՆԱՑ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ՏԻ ՆԱՍԻՈՆԱԼ ՓՐՕԹԷՔԹՈՐ
ԱՆԴԵԼԻԱՆԱՆ-ԱՍՈՒԱՀՈՎԱՊԱՐԱՍԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՀԻՐԴԵՀԻ ԴԵՄ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100,000 ԱՆԳ. ՈՍԿԻ

Ամենէն նպաստաւոր պայմաններ՝ քան ուրիշ ոևէ ընկերութեանց. Արեւելքի համար մասնաւոր դեղեալ սակացոյց, վնասուց հատուցմունք անմիջական, և առաւաձնորէն կը վճարուին։

Թուրքիոյ Ընդհանուր Տնօրէն
Վ. Գ. ԴԱՎԹԵԱՆ

Գալաթիա, Սիկանլը խան, թիւ 8-9

Գործակալութիւնք.— Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներու մէջ պատուաւոր և կարող գործակալներ կը փնտռուին։

Թ. ՀԻՒՍԷՅԻՆՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱՒԵՏ ՀԱՅԵՐԱՑԻՔ
ՀԱՐՍԱՆԵՑԿԱՆ ՄՕՏԵՐՈՒՆ, ԾԱՂԿԵՊՈՒՆՃԵՐՈՒՆ ԵՒ ՄԿՐՏՈՒՄՔԵԱՆ ՀԱԴՈՒՍՏՆԵՐՈՒՆ

Սոյն վաճառատունս օր սկեղբէն ծանօթ է հրապարակին, կը փափաքիմ այս անգամ եւս իմացնել յորգելի յաճախորդներուս թէ Հանգստեան խան թիւ 29 վաճառատունս մէջ բացի պատրաստ գրաւնուած մտերէ կը զարդարուին նաև. ամենէն վերջին նորաձեւութեամբ չի տեսնուած ճաշակաւոր և խիստ գեղացուցիչ գիններով մտտեր, որով կարելի անգամ մը այցելել, ուր կը վաճառուին նաև ընտանեաց և նորաձեւութեանց վերաբերեալ այլ եւ այլ բազմաթիւ վաճառք, գոնք, կիսավանթէ գոնքի սնուկ, ձեռնոց, տանթէլա, գոռանչա, փէսթօն, ֆիչու, քոռսէ, և.ն. և.ն.։

Թէև ամէն մարդ կը փափաքի դրամ չտալ, բայց չատերը դեռ չեն գիտեր թէ սոր գաղանիքն՝ հանգիստդիները գոն ընելով անոնց սիրաք չտեղուին մէջ կը կայանայ։

Թ. Հիւսէյինճեան

Սուլթան Համամ, Հանգստեան խան, թիւ 29։

ՏՈՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Բիրզի, ականջի եւ կոկորդի հիւանդութեանց

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով ելեկտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած ցայ օդի, տիաթաճօսֆերի, պրոճոֆոսֆերի՝ հոֆոճակոսֆերի ու ամէնէն նորագոյն մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խրժալը ու ականջի, քիթի, բերանի, կոկորդի ու խուլակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները։

Նամանաւանդ երեխաներու քիթի վրայ եղած ռեւմութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց զարհուրելու, կատարելագործ կը չակէ նորագոյն գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու ներսպիոյ մէջ ոչնչացած ըլլալը կ'ապացուցանէ։

Վերջէ ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղայոց կոկորդի նշիկները (պատէմիք) կը հանէ, առանց արեւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքով։

Հիւանդ կ'ընդունի, մինչև կէս օր Պահճէ Դարու, Համիտիյէ սէպիլի դէմ, Արիկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա Շեհան ճամբայ, Թագսիմ, Ցրանս. հիւանդասցին դէմ, թիւ 41։

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ ադամացիները ամէն օր հրիաբար դարմանելու պատրաստ է։

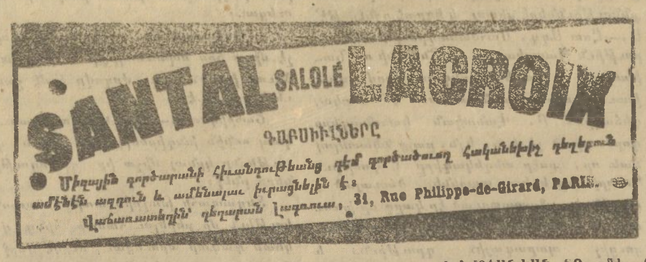

Կը վաճառուի ամէն դեղարանոցներու մէջ։ Ներկայացուցիչ՝ ՅՕԱՆՆԷՍ Թաքիխան

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՐՏՕՆԵԱԼ ՄԵԾ ԶԻՆԱՎԱՃԱՌ
ՄԿՐՏԻՉ ՖՐԷՆԿԵԱՆ
Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Մէսսաստի խան, թիւ 29, 32, 31, 32, 33։
Մասնաճիւղ՝ կարեւոր կեդրոնցներու մէջ

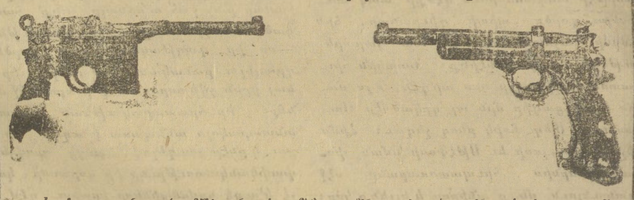

Վաճառատունս և մթերանոցիս մէջ ամէն տեսակ զէնք և կապար միշտ պատրաստ գտնուելու՝ կարող եմ՝ թէ մայրաքաղաքիս և թէ մասնաւորապէս գաւառի յաճախորդաց հայթայթել գլուխ-գլուխ ու դիւրամատչելի գիներով։
10-20 կոտոր հրացաններէ և իրենց կապարներէ բաղկացեալ տեսակ մը 5-10 օսմ. ոսկւոյ կանխավճարով կը հայթայթուի, որոնցմէ տրուած ամէն յանձնարարութիւնք խղճմտօրէն ու փութով կը կատարուի։
Փափաքողաց գիներու ցուցակը կը ղրկուի 20 փարայի փոխարէն։ իբր նամակագրօրմի ծախս։
Ամէն գրութիւնք պէտք է ղրկել.— Մ. ՏԻՐԷՆԿԵԱՆ, Սուլթան Համամ, Մէսսաստի խան, թիւ 29-33։ Ներփակ գտնել պատասխանին նամակագրօրմի 7-20։

ՏԻՕՇՂԷ ՕՐԻԱՆԹ ԳԱՆՔ Ա.Կ.

ԳԵՐԼԻՆ, ՀԱՄԲՈՒՐԳ, ԲԱՍԼԷ, ԳԱՋԱՎԱՆԴԱ, Հ. ՕՐԼԻՍ, ՎԻԵՆՆԱ, ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, ԳԱՀԻՐԷ

Գոլոյ Դերժ. ընդհ. հիւպատոսարանին մէջ գրանցուած 1906 Յունվար 31էն

ՀԻՄՆՈՒԱՄ

Տրէպոներ Գանքի՝ Ընթացիկ հաշիւներու, Գանքային բիլ եւ նոտրիներու Գանքային Ցեղչումներու մէջ։

Ղեկավարութիւն Գոլոյ՝ Ցիլիզկէսէ խան
Գործակալութիւն Գոլոյ՝ Ցիլիզկէսէ խան
Ապրանքային Գիրքերու՝ Ցիլիզկէսէ խան Սիրքէճի
Գործառնութիւնները կը կատարուին ամէն օր ժամը 10-ին մինչև 3։
Գրասենեակները բաց են ամէն օր ժամը 8-ին մինչև 6։

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՍԵՓԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Տեսչէ Գանք իր ինքնուրոյն Մնուցիկն մէջ դրամագլուխ համար դրամներ կընդունի եւ 3½ % տոկոս կը վճարէ որ եւ է դրամի համար, պայմանաւ որ 1000 Օսմ. ոսկիէն չանցնի։ Իսկ 3 % տոկոս 1000 Օսմ. ոսկիէն աւելի եղող դրամներու համար։

Մանրամասն դրամատուն իրեն կը վերադարձէ դեղչել կամ ուղղակի տալ, այդ դրամին տեղական քիրթերուն մէջ ազդ մը հրատարակելի վերջը։

200 Օսմ. ոսկիէն վար եղող դրամներ կարելի է եւ ասնել որ եւ է տեղ։ Իսկ 200 ոսկիէն աւելի եղող դրամներ եւ ասնելու համար, պէտք է դրամատուն տեղեկանալ։—

8 օր առաջ՝ մինչեւ 1000 Օսմ. ոսկիանոց դրամներ մը համար,
30 օր առաջ՝ 1000 Օսմ. ոսկիէն աւելի եղող դրամներու համար։

Տեսչէ Օրիանթ Գանք տարբերական յանձնարարութիւններ կընդունի Գոլոյ եւ արտասահմանի համար, բարձրագոյն նպաստաւոր պայմաններով։
Ան եւ վճարում չի պահանջիր առաջին տարուան համար այն արտիքներուն պահպանման, որոնք իր մինչեւ գնուած են։

ԼԱ ՄՈՐԹՐԷԼ ՏԷ ՓՐԱՆՍ Է ՏԷ ՔՈԼՈՆ
La Mortrelle de France et des Colonies
ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱԼԻ ՏԷ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ ԱՌԱՆՁԻՆ ԿԱՊԻՏԱԼ ԷՋ 60 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆԿ

ԵՐԷ ԴՈՒՐՍԷ — ԳԵՏԱԿԱՆ ՀՈՂԹՐՈՒԹԻՒՆ ամսագրէն 1905 մարտ 17էն սրէնքին համաձայն։

ԿԱՊԻՏԱԼ — ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԷ ոսկի Հայոցներու, եւ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԻՆ կ'ապահովէ, 15 տարիէն վերջերը ոսկի Հայոցներու, մասնաւոր դրամագլուխներու։

ԿԱՊԻՏԱԼԻ — Վճարուածներ՝ ԱՄԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆԿԷՆ սկսեալ։

ԵՐԷ ԱՌՈՒՆԴԸ — ԳԱՆՔ ՏԷ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախորդներուն յանձնած դրամները, "պետական երաշխաւորութիւն ունեցող տարբերութիւններու" վերածելով դանոնք։

ԳՈՐԾԱԳՐԱԾՆԵՐԻՆԸՆԴ- ՆԵՐ ԱՌՆՈՒԱԾ Է — 700 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆԿԷ, մինչեւ 1905 Նոյեմբեր 30 իր երկու հիւպերան մէջ։
ԿՈՆԿԻՐ ՕՒ ՄԱՀՈՒԱՆ,

Ծանրագրութիւն եւ կանոնագիր Հրատարակչատուն
ԱՐԵՒԵԼԵՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿԱՊՄԻ
Ընդհանուր Տնօրէն Իսկան Մ. Տանդրիա, Տեսչէն խան Գալաթիոյ
Գրքեր եւ գործնական գործակալներ կը փնտռուին, որոնց պէտք է ունենան լաւ ներբարեխօսներ ու

ԴՈՐԾ ՈՒԶԱՁՆԵՐՈՒՆ

Նաբաթը երիս տնքամ գաս առնելով կարելի է երեք տարիէն տարվի հասնելիները.

1. ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔ.— Աւեւտ. Թէթոս տեսակները, օրէնք, տարվորութիւնք, գործառնութեանց եղանակներ եւ.այլն։
2. ՏՈՄԱՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ.— Գարշ տարար, երինասարար, բազրատարար եւ ընթրտիկ հաչիներ։
3. ՀԱՇՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.— Աւեւտարի մէջ պատահած ընդհ. հաչիներ։

Աւարտականներու մէջ յաջողութիւն ունենալու համար վիպագրիր եւ գործի կը դրուին։ Դրագրերը երբ կը տարի փոխ փաղաղոյ։

Դիմել ամէն օր Աւեւտ. վարժարան, Բանկալթի, Թուանա փողոց։

[Այս տարի Թատրոնի, լաբանի եւ մեթենի պէս ազգասիրական դրագրութիւն օգտուելու համար միջոց ունենք մեր երիտասարդ ուսանողներուն, կիրակնօրեայ դասերուն տեղ սոյն մասնաւոր դասերը սահմանելով։] Հիմնադիր-Տնօրէն
ՅԱԿՈԲ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ